

The Project Gutenberg eBook of De profundis, by Oscar Wilde

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: De profundis

Author: Oscar Wilde

Translator: Helmi Krohn

Release date: September 9, 2014 [EBook #46824]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DE PROFUNDIS ***

Produced by Juha Kiuru and Tapio Riikonen

DE PROFUNDIS

Kirj.

Oscar Wilde

Englannin kielestä suomentanut Helmi Setälä

Otava, Helsinki, 1907.

ALKULAUSE.

De profundis clamavi ad te, Domine — syvyydestä minä huudan sinua, Herra!

Kun Oscar Wilde ahtaassa vankilakopissansa kirjoitti sen teoksen, joka nyt ilmestyy suomalaisessa asussa, tuli hänelle Davidin kiihkeä tuskanhuuto mieleen.

Wilde seisoi uransa korkokohdalla, miehuusaikansa voimassa, ihailijoittensa keskellä, häntä ihailtiin ja kadehdittiin kuin harvoja, hän oli kuuluisa kirjailija ja ajattelija, kun hän valoisasta ja pilvettömästä onnenolemuksestaan astui tuomiosaliin syyttääkseen niitä, jotka olivat häväisseet hänen nimeänsä. Hän oli kokonaisen sukupolven symboli Europassa, hänen draamansa oli otettu vastaan ihastuksella, hänen esteettiset teoriiansa olivat muuttuneet evankeliumiksi kauneutta palveleville sieluille, hän itse säkenöivällä henkevyydellään, hurmaavilla paradokseillaan oli yksi Lontoon seuraelämän enimmin hemmoiteltuja dandytypejä. Parissa tunnissa tapahtui muutos, satuprinssi kadotti kuningasvaippansa, syyttäjä muuttui syytetyksi, huvinäytelmä vaihtui surunäytelmäksi, ja se yhteiskunta, joka vastikään oli kantanut häntä käsillään, heitti hänen ylitsensä vihan ja halveksumisen mustinta lokaa. Toukokuussa 1895 hän tuomittiin kahden vuoden kuritushuoneeseen, sen vuoksi että — niinkuin hän itse sanoo — hänen elämänsä oli ollut täynnä luonnottomia nautintoja ja ihmeellisiä himoja. Kevään keskeltä, missä kukat parhaillaan puhkesivat ja linnut kisailivat, hän vietiin kuritushuoneen pimeyteen, missä hän sai kokea kaikkea sitä keskiaikuista raakuutta, joka vallitsee vielä Englannin vankilalaitoksessa.

Huuto keskeltä näitä kärsimyksiä on *De Profundis*. Tai pikemmin tunnustus.

Hän näkee elämänsä sellaisena kuin se oli ollut ja sellaisena miksi sen tulee muodostua — sellaisena miksi hän tahtoi sen muodostuvan — niinkuin joskus ihminen voi nähdä sen yksinäisinä, hiljaisina hetkinä: ikäänkuin jonakin, joka on ulkopuolella häntä itseään, kuin satua, jonka on lukenut niin kauan aikaa sitten, että vain rajaviivat ovat jääneet mieleen. Ensimmäinen vuosi vankeudessa on häneltä kulunut loppuun ja hänen murtumuksensa aika on ohitse, hänen itesäilyttämisvaistonsa on herännyt. Ja se pakoittaa häntä — niinkuin se pakoittaa jokaista — ajatuksissaan muodostamaan elämänsä kokonaisuudeksi, niin paloitellulta, niin hajanaiselta, niin oikulliselta kuin se tuntuukin. Hän tuntee, että hänen täytyy saada siihen jotakin tarkoitusta; ei kukaan liene vielä kyennyt katsomaan elämän täydellistä tarkoituksettomuutta suoraan silmiin, sen hirvittävän naamion edessä kaikki taivuttavat polvensa ja peittävät silmänsä. Hän yrittää muodostaa sen runoelmaksi, joka nyt vasta saavuttaa täydellisen sopusointunsa. Siitä oli puuttunut kärsimystä, nyt vankila on avannut hänen silmänsä näkemään sitä. Ja hän uneksii, että se elämä, joka alkaa silloin, kuin vankilan portti taas sulkeutuu hänen jälkeensä, on oleva rikkaampi kuin se, josta hän luopui astuessaan vankilaan. Sillä nyt siihen sisältyi myös surua.

Sitten hän johtuu häneen, joka on tullut kärsimyksen ja surun symboliksi — Kristukseen. Myös Wilde kääntyy. Mutta omalla tavallaan. Hänen Kristuksensa ei ole kirkon, ei edes kristinuskon Kristus. Vaan aivan toinen, taiteilijoiden Kristus ja niiden, jotka rakastavat kauneutta ylitse kaikkea maallista, niiden Kristus, jotka uskovat mielikuvituksen ikuiseen voimaan. "Le doux et galant conteur des paraboles" — lempeä ja henkevä satujenkertoja — sanoi Wilden mestari ja hengenheimolainen Theophile Gautier jossakin Kristuksesta, ja sitä samaa Kristusta on Wildekin oppinut rakastamaan.

Onko hän se oikea?

Niin monen vuosisadan ilma on meidän ja historiallisen Kristuksen välillä, että meidän on vaikea eroittaa kangastusta todellisuudesta. Jokainen historiallinen henkilö on jälkimaaailman luoma runoelma, joka aina aika-ajoittain sepitetään uudestaan. Mikä lopulta on totuudenmukaisin — sitä ei kukaan voi ratkaista. Kukin sukupolvi, kukin yksilö luopi oman kuvansa mukaan. Ja Wilden Kristustyyppi on joka tapauksessa meidän sydäntämme lähempänä kuin ne hahmot, joissa menneiden vuosisatojen ihmiset ovat nähneet hänet.

* * * * *

Mutta voimaa toteuttaa unelmaansa elämässä ei Wildellä ollut enää, kun hän pääsi vapaaksi. Ne harvat vuodet, jotka hänellä oli vielä jäljellä eletävänä, olivat täynnä hätää ja ehkäpä kurjuuttakin. Ja ne teokset, joita hän oli suunnitellut vankilan raskaassa hiljaisuudessa, eivät koskaan toteutuneet vapaassa ilmassa. *De Profundis* tuli hänen elämänsä suureksi tunnustukseksi, jossa hän oli paljastanut sielunsa niin täydellisesti kuin hän saattoi. Se on teos, jonka tuskat ja kyyneleet ja epätoivo ja toivo on synnyttäneet.

Tosin täydellistä suorutta hänellä ei kai sittenkään ollut. Se on lahja, jota jumalat harvoin meidän päivinämme lahjoittavat. Näyttelijänaamiosta, joka peittää meidän sisimpämme, ei kukaan voi vapautua. Minun mielestäni sen tuntee paikkapaikoin tässä kirjassa. Mutta se oli varmaan myös läheisemmin liittynyt Wilden sieluun kuin useimpien muitten, se oli tullut osaksi siitä.

Gunnar Castrén.

ESIPUHE.

Kauan aikaa odotettiin uteliaisuudella *De Profundis* kirjan käsikirjoitusta, jonka tiedettiin olevan minun hallussani, sillä tekijä oli usealle ystävälleen maininnut sen olemassa-oloa. Kirja ei kaipaakaan pitkästä esipuhetta eikä juuri minkäänlaista selitystään. Minä tahtoisin vain sanoa, että ystäväni kirjoitti sen vankeutensa viime kuukausina, että tämä on ainoa teos minkä hän vankeudessa kirjoitti ja viimeinen suorasanainen tuote, joka hänen kynästään on lähtenyt. ("Ballad of Reading Gaol" Readingin vankilan balladi — ei ollut sepitetty, ei edes suunniteltu ennenkuin hän pääsi vapauteen).

Antaessaan minulle määräyksensä *De Profundis* kirjan julkaisemisesta kirjoitti Oscar Wilde:

"Minä en puolusta menettelyäni. Minä selitän sitä. Minun kirjeessäni on muutamia kohtia, jotka koskevat henkistä kehitystäni vankilassa ja sitä välttämätöntä muutosta, joka minun luonteessani on tapahtunut ja henkisessä suhteessani elämään; ja minä tahtoisin, että sinä ja te muut, jotka vielä seisotte minun puolellani ja olette kiintyneet minuun, tietäisitte tarkalleen, millä mielellä ja millä tavalla minä toivon voivani katsoa elämätä suoraan silmiin. Tietysti, punniten asiata yhdeltä puolelta, minä tiedän, että sinä päivänä, jolloin pääsen vapaaksi, astun vain toisesta vankeudesta toiseen, ja tulee olemaan aikoja, jolloin koko maailma ei ole tuntuva minusta laajemmalta kuin vankilakoppini ja on herättävä minussa yhtä paljon kauhua kuin sekin. Mutta minä uskon siltäkin, että alussa Jumala loi maailman kullekin ihmiselle erikseen, ja siinä maailmassa, joka on meidän sisäissämme, pitäisi jokaisen koettaa elää. Joka tapauksessa luet näitä paikkoja kirjeessäni vähemmällä tuskalla kuin muita. Tietysti minun ei tarvitse huomauttaa sinulle kuinka haihtuvia minun ajatukseni ovat — meidän kaikkien — ja kuinka epämääräisestä aineesta meidän tunneliikkeemme ovat kokoonpannut. Kuitenkin minä näen jonkunlaisen päämäärän, jota ehkä voin taiteen kautta lähennellä."

"Vankilaelämä opettaa näkemään ihmisiä ja asioita sellaisina kuin ne todellisuudessa ovat. Sen vuoksi ihminen kivettyy siellä. Ulkopuolella olevat ihmiset, ne ne pettyvät harhakuviinsa alituisessa liikkeessä olevasta elämästä. He seuraavat elämän kiertokulun mukana ja edistävät sen epätodellisuutta. Me, jotka emme liiku mukana, me sekä näemme että tiedämme."

"Tuottipa kirjeeni jotakin hyvää ahdasmielisille luonteille ja kiihtyneille aivoille tai ei, minulle se on tehnyt hyvää. Olen 'puhdistanut sydämeni vaarallisista aineksista.' Minun ei tarvitse muistuttaa sinulle, että taiteilijalle ilmaisumuoto on korkein ja ainoa elämän muoto. Ilmaisun kautta me elämme. Niistä monen monista asioista, joista olen kiitollisuuden velassa vankilan johtajalle, olen kaikkein enimmin kiitollinen siitä, että hän on sallinut minun esteettömästi kirjoittaa sinulle ja niin pitkältä kuin olen halunnut. Lähes kaksi vuotta olen sydämässäni hautonut yhä kasvavaa katkeruuden taakkaa, ja nyt olen vapautunut siitä suureksi osaksi. Vankilamuurin toisella puolella on muutamia mustia, nokisia puu raukkoja, joista parhaallaan puhkeaa esiin melkein räikeän viheriäisiä silmukoita. Minä tiedän hyvin, mikä niissä tapahtuu. Ne etsivät ilmaisumuotoa itsellensä."

Minä luulen voivani toivoa, että *De Profundis*, joka kuvaa niin elävästi ja tuskaisesti yhteiskunnallisen turmion ja vankilarangaistuksen vaikutusta henkisesti korkeaan ja hienostuneeseen luonteeseen, on antava monelle lukijalle aivan toisen käsityksen sen henkevästä ja tenhoavasta kirjoittajasta.

Robert Ross.

DE PROFUNDIS.

... Oli määrä teljetä minut Gilles de Retzin ja markiisi de Saden väliin. Olkoonpa menneeksi! Minä en huoli valittaa. Yksi niistä monista opeista, joista vankilaa saa kiittää, on tämä: että asiat ovat sellaisia, jommoisiksi ne kerran ovat tulleet, ja sellaisina ne aina pysyvätkin. En epäilekkään yhtään, että keskiaikainen elostelija ja "Justinen" tekijä on mieluisampi seuratoveri kuin Sandford ja Merton, lastenkirjojemme hyveen esikuvat...

Marraskuun alkupuoliskolla kaksi vuotta sitten kaikki tapahtui. Elämän leveä virta eroittaa meidät nyt tästä ajanjaksosta, joka on jo niin kaukana poissa. Se, joka kulkee vapaana, voi tuskin käsittää, että minusta tuntuu, ikäänkuin se ei olisi tapahtunut eilen, vaan vasta tänään. Kärsimys on yksi ainoa silmänräpäys. Me emme voi paloitella sitä eri jaksoihin. Me voimme vain määrätä sen eri vivahtelut ja pitää muistissa, milloin ne palaavat jälleen. Aika ei meissä kulje eteenpäin. Se käy kiertokulkua. Se ikäänkuin kiertää yhden ainoan keskipisteen ympärillä, joka on tuskaa. Tämän elämän herpaiseva

liikkumattomuus, elämän, jonka joka ainoa yksityiskohta on järjestetty muuttumattoman mallin mukaan, niin että me syömme ja juomme ja nukumme ja rukoilemme, tai ainakin polvistumme rukoukseen, seuraten rautaisen kaavan taipumattomia lakeja: tämä liikkumattomuus, joka tekee jokaisen uuden kauhuisan päivän vähimpiä yksityiskohtiaan myöten veljensä kaltaiseksi, se näyttää siirtyvän niihin ulkonaisiinkin voimiin, joiden olemassaolon todellinen olemus on alituista muutosta. Kylvö- ja korjuuajasta, niittomiehistä, jotka kumartuvat viljan yli, tai viininkorjaajista, jotka astuvat viiniköynnösten keskellä, ruohosta puutarhassa, johon valkoiset omenakukat karisevat tai hedelmät putoavat puusta — kaikesta tästä me emme tiedä mitään, emme voi mitään tietää.

Meillä on vain yksi vuodenaika, surun aika. Itse aurinko ja kuu näyttävät olevan meiltä riistetyt. Ulkona päivä voi loistaa sinisenä ja kultaisena, mutta se valo, joka pujahtaa sisään likaisista rautaristikkoikkunoista, joiden takana me istumme, on harmaata ja niukka. Vankikopissa vallitsee alituinen sama hämärä kuin omassa sydämessäkin. Eikä ajatusten maailmassa, yhtä vähän kuin ajankaan, ole vähintäkään liikettä enää. Se mitä sinä puolestasi aikoja sitten olet unohtanut tai helposti voit unohtaa, se minun mielessäni nyt liikkuu ja liikkuu vielä huomennakin. Pidä se mielessäsi, niin voit hiukan paremmin ymmärtää miksi minä kirjoitan ja miksi kirjoitan juuri tällä tavalla...

Viikkoa myöhemmin minut muutettiin tänne. Vieläkin kolme kuukautta kuluu, niin minun äitini kuolee. Ei kukaan voi tietää, kuinka syvästi minä häntä rakastin ja kunnioitin. Hänen kuolemansa oli minulle hirveä; mutta minä, joka ennen kokonaan hallitsin kieltä, en löydä sanoja, millä tulkita tuskaani ja häpeääni; en koskaan edes silloin kuin seisoin taiteilijavoimani korkeimmalla kukkulalla, olisi voinut kylliksi arvokkaihin sanoihin pukea niin pyhää tuskaa, en loihdia esille sulosointua, joka olisi ollut kyllin ylevä tulkitsemaan suruni traagillisuutta. Äitini ja isäni olivat antaneet minulle perinnöksi nimen, jonka he olivat kohottaneet arvoon ja kunniaan, ei yksin kirjallisuuden, taiteen, muinaistieteen ja luonnontieteen alalla, vaan oman maani historiassakin, sen kansallisessa kehityksessä. Minä olin ikiajoiksi häväissyt tämän nimen. Minä olin saattanut sen herjaussanaksi huonojen ihmisten suuhun. Minä olin laahannut sen lokaan. Minä olin antanut sen raakuudelle alttiiksi ja heittänyt sen hulluille, jotka leimasivat sen hulluudeksi. Mitä minä silloin kärsin ja yhä vieläkin kärsin, sitä kynä ei voi kirjoittaa eikä sitä voi paperille painaa. Minun vaimoni, joka aina oli ystävällinen ja hyvä minulle, matkusti, niin sairas kuin hän olikin, tuon pitkän matkan Genovasta Englantiin, jotta hän itse, eivätkä mitkään välinpitämättömät huulet, saattaisi minulle sanaa tästä korvaamattomasta, äärettömästä tappiosta. Minä sain vastaanottaa myötätuntoisuuden osoituksia kaikilta, jotka tunsivat vielä ystävyyttä minua kohtaan. Vieläpä henkilöt, jotka eivät olleet tunteneet minua persoonallisesti, kirjoittivat ja pyysivät, kuullessaan siitä uudesta surusta, joka oli minua kohdannut, että heidän osanottonsa tulisi minulle jollakin tavalla ilmituoduksi...

Kolme kuukautta kuluu taaskin. Kertomus minun jokapäiväisestä käytöksestäni ja työstäni, joka riippuu koppini oven ulkopuolella ja johon minun nimeni ja tuomioni on kirjoitettu, sanoo minulle että on toukokuu...

Rikkaus, nautinto ja menestys voivat olla rosopintaisia ja karheasyisiä, mutta suru on herkin kaikista mikä on luotu. Ei ole mitään koko ajatuksen maailmassa, jolle suru ei värähtelisi tuskaisin, kiihkein sykähdyksin. Hienoksi taottu kultalehti, joka osoittaa sellaisten voimien suuntaa, joita ei voi silmin nähdä, on siihen verrattuna karkea. Se on haava, joka vuotaa verta joka kerta kun joku muu kuin rakastava käsi sitä koskettelee, ja silloinkin se vuotaa verta, vaikkei tuskasta.

Missä suru on, siellä on pyhä paikka. Kerran vielä ihmiset ymmärtävät mitä se merkitsee. He eivät tiedä mitään elämästä, kunnes he sen tekevät. Robbie ja hänen kaltaisensa luonteet voivat sen käsittää. Kun minua kuljetettiin vankilastani konkurssioikeuden eteen kahden poliisin välissä, niin Robbie odotti pitkässä käytävässä, jotta hän tuon suuren joukon edessä, joka vaikenä nähdessään niin liikuttavan ja yksinkertaisen teon, saattaisi nostaa minulle hattunsa, kun minä käsiraudoissa ja kumarassa kuljin hänen ohitsensa. Pienemmistäkin teoista ihmiset ovat päässeet taivaasen. Sellaisessa mielentilassa ja sellainen rakkaus sydämessään pyhimykset polvistuivat pestäkseen köyhien jalkoja tai pysähtyivät suudellakseen spitalitautista poskelle. En ole koskaan sanonut hänelle sanaakaan sen johdosta. En tiedä vielä nytkään, tokko hän tiesi minun edes huomanneen hänen tekoansa. Sellaisesta teosta ei voi muodollisesti kiittää, muodollisilla sanoilla. Minä säilytän sitä sydämeni aarreatassa. Minä talletan sitä siellä kuin salaista velkaa, ja iloitsen ajatellessani, etten koskaan voi sitä maksaa takaisin. Se on balsamoitu monien kyynelten myrrhamilla ja narduksella. Silloin kuin viisus ei ole voinut antaa minulle mitään, kun filosofia on ollut hedelmätöntä ja kaikkien niiden aforismit ja lauseparret, jotka ovat koettaneet lohduttaa minua, ovat vain muuttuneet tomuksi ja tuhaksi minun suussani, niin tämän pienen sulaisen, äänettömän rakkaudenteon muisto on avannut minulle kaikki armeliaisuuden lähteet: saattanut erämaan puhkeamaan kukkaan kuin ruusun, vapauttanut minut kolkon maanpakolaisen katkeruudesta ja saattanut minut sopusointuun maailman haavoittuneen, murtuneen ja suuren sydämen kanssa. Kun ihmiset kykenevät ymmärtämään ei yksin sitä, kuinka kaunis tuo Robbien teko oli, vaan myöskin miksi se merkitsi ja aina tulee merkitsemään minulle niin paljon, silloin ehkä he käsittävät myöskin, millä tavalla ja millä mielellä heidän pitäisi lähestyä minua.

Esikoisteoksen, jonka nuori mies elämän keväänä lähettää maailmaan, tulee olla kuin keväinen kukka, kuin orapihlaja Oxfordin niityllä tai kuin kevätesikko Cumnerin kentillä. Sitä teosta ei saa raskauttaa kauhea, tärisyttävä murhenäytelmä, eikä kauhistuttavat, tärisyttävät herjaukset. Jos olisin antanut nimeni toimia jonkun kirjan airueena, niin olisi se ollut suuri taiteellinen erehdys. Se olisi asettanut koko teoksen väärään ympäristöön, ja ympäristö painaa paljon nykyaikuisen taiteen vaa'assa. Nykyaikainen elämä on kokoonpantu yhtymyksestä ja suhteellisuudesta; nämät ovat sen määräävät tuntomerkit. Voidaksemme esittää edellisiä tarvitsemme ympäristön ja sen hienot vivahdukset, viittaukset, sen ihmeelliset perspektiivit; jälkimäinen vaatii taustaa. Sen vuoksi plastiikka ei ole enää kuvaamataidetta, mutta sitä on musiikki, ja kirjallisuus on, on ollut ja tulee olemaan kuvaamataidetta par excellence.

Joka neljännesvuosi Robbie lähettää minulle yleiskatsauksen kirjallisiin uutuuksiin. Ei mikään voi olla mieltäkiehtovampaa kuin hänen kirjeensä, niin henkevästi ja taitavasti ne ovat sommiteltuja ja sulavasti ja luontevasti kirjoitettuja. Ne ovat todellisia kirjeitä: tuttavallisia keskusteluja kahdenkesken; niillä on kaikki ranskalaisen koserian edut; osoittaakseen ihailuaan minulle hienotunteisella tavalla hän vetoaa milloin terävänäköisyyteeni, milloin perinnäisen kauneuden- ja kultuurinharrastukseeni, ja hän muistuttaa minun mieleeni lukemattomin eri tavoin, että minä kerran muitten mielestä olin arbiter elegantiarum, auktoriteetti taiteellisissa tyylikysymyksissä, niin, vieläpä muutamille korkeinkin auktoriteetti. Sillä tavalla hän osoittaa, että hänellä on ei ainoastaan sydämen hienotunteisuutta, vaan myöskin kirjallista hienotunteisuutta. Hänen kirjeensä ovat olleet minulle yhdyssiteenä ihanaan, epätodelliseen taidemaailmaan, jossa minä kerran olin kuningas ja olisin sinä pysynytkin, jollen olisi antanut viekoitella itseäni intohimojen törkeään, epätäydelliseen maailmaan, jossa aisti ei ole valikoiva eikä nautinnonhimolla ole rajoituksia...

Muut surkuteltavat olennot, jotka ovat heitetyt vankeuteen ja joilta on riistetty tämän maailman kauneus, saattavat, ainakin jossakin määrin, olla enää pelkäämättä maailman pahimpia ansoja, sen katkerimpia nuolia. He voivat piiloutua kammionsa pimeyteen ja luoda häpeästänsä jonkinmoisen loukkaamattoman pyhyiden. Maailma on saanut tyydytyksensä, maailma jatkaa kulkuaan; he saavat rauhassa kärsiä. Niin ei ole minun laitani. Toinen nöyryytys toisensa jälkeen on minua väijyen kolkuttanut vankilan ovelle. Ovet ovat avatut selkoselälleen nöyryytykselle ja annettu sen astua sisään. Minun ystäväni ovat tuskin tai eivät ollenkaan saaneet lupaa käydä minun luonani. Mutta minun vihollisillani on aina ja esteettömästi ollut vapaa pääsö. Molemmilla kerroilla, jolloin minun oli pakko astua konkurssioikeuden eteen ja sitäpaitsi kahdesti muulloin, jolloin minua julkisesti kuljetettiin toisesta vankilasta toiseen, annettiin minut sanomattoman halventavissa oloissa alttiiksi ihmisjoukon katseille ja pilkalle. Kuolemanlähetti on tuonut minulle sanomansa ja taas lähtenyt luotani; aivan yksinäni, erillään kaikesta siitä, joka olisi voinut lohtua tuoda tai lieventää suruani, on minun täytynyt kantaa sitä kurjuuden ja omantunnonvaivojen sietämätöntä tuskaa, jonka äitini muisto herätti henkiin. Tuskin aika oli lieventänyt tämän haavan kiihkeimmän poltteen (täysin umpeen se ei koskaan voinut mennä) — niin kirjoitutti vaimoni minulle asianajajallaan katkeria, epäystävällisiä, luotansakarkoittavia kirjeitä. Köyhyys uhkaa minua, ja samalla se käännetään syytökseksi minua itseäni vastaan. Sitä olisin kuitenkin voinut kantaa. Voin tottua sellaiseen, mikä on vielä pahempaa. Mutta molemmat lapseni ovat riistetyt minulta laillista tietä. Se on tuottanut minulle ääretöntä tuskaa, sanomatonta katkeruutta, rajatonta surua, josta en koskaan voi päästä eroon. Että laki voi määrätä jotakin sellaista ja ottaa vastatakseen sellaisesta teosta, että se voi eroittaa minut omista lapsistani: se ajatus herättää minussa kauhua. Sen rinnalla vangin häpeä on vähäinen. Kuinka minä kadehdin noita toisia miehiä, jotka minun kanssani kulkevat edes-takaisin vankilapihalla! Heidän lapsensa — siitä olen varma — odottavat heitä, odottavat heidän kotiintuloansa, ja tuhlaamalla tuhlaavat heille hellyyttä.

Köyhät ovat viisaita, he ovat armeliaampia, ystävällisempiä, tunteellisempia kuin me. Heidän mielestään vankila on murhenäytelmä miehen elämässä, onnettomuus, kohtalo, joka vaatii toisten myötätuntoisuutta. Vanki on heidän kielellään yksinkertaisesti vain ihminen, joka on "joutunut onnettomuuteen". Sitä lausepartta he aina käyttävät, ja tuossa lauseparressa on rakkauden täysi totuus. Ihmisten laita meidän asemassamme on toinen. Minulla ja minun kaltaisillani on tuskin oikeutta ilmaan ja aurinkoon. Meidän läsnäolomme pilaa toisten ilon. Me olemme vastenmielisiä vieraita mihin ikänä me menemme. Me emme saa palata takaisin maailmaan varjojen valtakunnasta. Meidän omat lapsemme riistetään meiltä. Nämät suloiset yhdyssiteet meidän ja ihmiskunnan välillä ovat katkaistut. Me olemme tuomitut yksinäisyyteen, sillä aikaa kuin meidän poikamme vielä elävät. Meiltä kielletään se ainoa mikä voisi parantaa ja kohottaa meitä, se mikä voisi parantaa haavoittuneen sydämen ja tuoda rauhaa tuskaakärsivälle sielulle...

Minun täytyy sanoa itselleni, että itse syöksen itseni turmioon ja ettei ketään, ei suurta eikä pientä, voi syöstä turmioon muuta kuin hänen oman kätensä kautta. Olen aivan valmis sitä tunnustamaan. Minä koetan tunnustaa sitä, vaikka sitä ei uskottaisikaan tällä hetkellä. Tämän säälimättömän syytöksen minä heidän sääliittä itseäni vastaan. Vaikka maailma on minua julmasti kohdellut, niin vieläkin julmemmin minä olen kohdellut itseäni.

Minä olin mies, joka olin symbolisessa suhteessa oman aikani taiteeseen ja kultuuriin. Olin sen itse oivaltanut miehuuteni aamukoitteessa ja myöhemmin olin pakoittanut omaa aikaani ymmärtämään sitä. Harvalla miehellä on ollut sellainen asema eläessään ja harva on nähnyt sitä sillä tavalla tunnustettavan. Historioitsija tai kritikoitsija sen vasta tavallisesti keksii, jos se laisinkaan tulee keksityksi, mutta vasta kauan sen jälkeen kuin mies ja hänen aikansa on mennyt. Minun laitan on toinen. Minä tunsin sen itse ja pakoin muutkin sitä tuntemaan. Byron oli symbolinen hahmo, mutta hän kohdistui aikansa intohimoon ja sen intohimoväsymykseen. Minä liityin johonkin jalompaan, kestävämpään, olennaisempaan, laajaperäisempään.

Jumalat olivat antaneet minulle melkein kaikkea. Olin saanut neroa, kunniassa pidetyn nimen, hyvän yhteiskunnallisen aseman, kiitosta, loistoa ja älyllistä uskaliaisuutta; olen tehnyt taiteen filosofiaksi, filosofian taiteeksi; olen opettanut ihmisiä toisin ajattelemaan ja antamaan esineille toiset värit; kaikki, mitä minä sanoin ja tein, hämmästytti maailmaa. Minä valitsin draaman — objektiivisimman muodon mitä taide tuntee — ja muutin sen persoonalliseksi luomaksi, sellaiseksi kuin lyriikka ja sonetti on; samalla laajensin sen piirin ja tein sen luonteenkuvauksen rikkaammaksi; draaman, romaanin, runomuotoisen tai suorasanaisten runon, dialogin, hiotun, aktuaalisen tai haaveilevan — kaiken, mihin minä koskin, sen minä kaunistin, verhosin uuteen kauneuden pukuun; itse totuudellekin annoin sekä totuuden että valheen oikeutetuksi valtakunnaksi ja osoitin että valhe ja totuus ovat vain älyllisiä olomuotoja. Taidetta minä käsittelin korkeimpana todellisuutena; elämää yhtenä runouden haarana. Minä herätin oman vuosisatani mielikuvituksen, jotta se minun ympärilläni punoi taruja ja legendoja. Kaikki filosofiset järjestelmät minä yhdistin yhteen lauseeseen, koko olemassaolon yhteen epigrammiin. Ja sen ohella minulla oli paljon muuta. Mutta minä annoin viekoitella itseni pitkäksi aikaa järjettömään ja aistilliseen työttömyyteeni.

Omaksi huvikseni minä heittäydyin tyhjäntoimittajaksi, keikariksi ja muotimieheksi. Minä keräsin ympärilläni pienempiä sieluja ja ahdasmielisiä olentoja. Minä tuhlasin tyhjiin oman nerollisuuteni ja minä nautin hävittäessäni ikuisen nuoruuden. Olin väsynyt kulkemaan korkeuksissa ja siksi minä vapaaehtoisesti laskeuduin syvyyksiin etsien uutta mielenkiihoitusta. Mitä paradoksi minulle oli ajatuksen piirissä, siksi tuli minulle luonnottomuus himon maailmassa. Nautinnonhalu oikeastaan oli sairautta tai hulluutta tai kumpaistakin. Muitten elämä ei merkinnyt minulle mitään. Minä tyydytin nautinnonhaluani missä ikänä mieleni teki ja kuljin eteenpäin. Minä en ajatellut, että jokainen pieni teko jokapäiväisessä elämässä joko kehittää tai turmelee luonnetta, ja sentähden se minkä on tehnyt salakammiossansa, se on kerran julkihuudettava huoneen katolta. En voinut enää hallita itseäni. En ollut enää sieluni herra, enkä tiennyt sitä. Minä antauduin nautinnon valtaan. Minun loppuni oli hirveä häpeä. Ei mitään muuta minulla ole enää jäljellä kuin täydellinen nöyryys.

Olen oleskellut vankilassa lähes kaksi vuotta. Minun sielustani on puhjennut esiin hurja epätoivo; antautuminen suruun, jota oli sääli nähdäkin; kauheaa ja tunnoton vimma; katkeruus ja uhka; ääneensä itkevä tuska; mykkä kärsimys; sanaton suru. Olen kokenut kärsimyksen kaikki eri laadut. Paremmin kuin Wordsworth itse tiedän mitä hän tarkoitti sanoessansa —

"Suffering is permanent, obscure, and dark
and has the nature of infinity."

[Kärsimys on kestävä, salaperäistä ja synkkää
ja luonteeltaan loppumatonta.]

Mutta vaikka ajoittain iloitsin siitä, että minun kärsimyksilläni ei olisi loppua, niin en voinut sittenkään kestää sitä ajatusta, että ne olivat tarkoituksettomia. Nyt minä näen syvällä omassa olennossani jotakin, joka sanoo, ettei mikään koko maailmassa ole ilman tarkoitusta ja kärsimys vähimmin kaikesta. Ja se mikä on piiloitettu minun olentooni, aivankuin aarre maan sisään, on nöyryys.

Nöyryys on ainoa mitä minulla on jäljellä ja se oli parasta kaikesta: se on se lopullinen havainto, johon minä olen tullut, uuden kehityksen lähtöpiste. Se on tullut minulle suoraan minusta itsestäni, ja siksi minä tiedän että se on tullut oikeaan aikaan. Se ei olisi voinut tulla aikaisemmin eikä myöhemminkään. Jos joku olisi minulle siitä puhunut, niin olisin sen luotani torjunut. Jos joku olisi tuonut sen minulle, niin olisin kieltäytynyt ottamasta sitä vastaan. Mutta koska minä itse sen löysin, niin tahdon sen myös säilyttää. Minun täytyy se tehdä. Se on se ainoa, jossa on elämän alkuaineet, uuden elämän siemen, se mikä minulle on *Vita Nuova*. Kaikista olevista se on merkillisin. Ihminen ei voi sitä saavuttaa muulla tavalla kuin luopumalla kaikesta mitä hänellä on. Vasta sitten kun hän on kaikki kadottanut, voi hän tietää omistavansa sen.

Nyt kun olen selvillä siitä, että se on minussa, näen selvästi mitä minun tulee tehdä; totta tosiaan — mitä minun täytyy tehdä. Ja kun minä käytän tämmöistä lausetta, niin minun ei tarvitse sanoa, etten sillä tarkoita mitään ulkonaista lakia tai käskyä. Minä en tunnusta niiden olemassaoloa. Olen paljoa enemmän individualisti nyt kuin ennen. Ei mikään ole minusta minkään arvoista paitsi se mikä puhkeaa meistä itsestämme esiin. Minun luontoni etsii uutta itsetoteuttamismuotoa. Se yksin kiinnittää minun

mieltäni. Ja ensimmäinen asia, jota minun tulee tehdä, on vapauttaa itseni siitä katkeruudesta, jota mahdollisesti vielä tunnen maailmaa kohtaan.

Olen kerrassaan varaton ja koditon. Mutta on niitä pahempiakin asioita maailmassa. Olen aivan tosissani, kun nyt sanon, että paljota mielemmin kuin lähtisin tästä vankilasta katkera tunne sydämessäni maailmaa kohtaan, paljota mielemmin kulkisin talosta taloon ja kerjäisin leipääni. Jollen saisi mitään rikkaan talosta, niin saisin ainakin köyhältä. Ne, joilla on paljon, ovat usein kitsaita; ne, joilla on vähän, ovat aina alttiit jakamaan. Minusta olisi yhdentekevää, vaikka kesällä saisinkin maata kylmässä heinikossa ja talvella etsiä suojaa heinäsuovasta tai ladosta, kun minulla sydämessä vain olisi rakkautta. Elämän ulkonaiset seikat eivät tunnu minusta nyt ensinkään tärkeiltä. Tästä voi nähdä, kuinka pitkälle individualismi minussa on kehittynyt — tai pikemmin on kehittymässä, sillä matka on pitkä ja minun tieni on orjantappurainen.

Tietysti minä tiedän, ettei minun tehtäväni ole oleva kerjätä almuja maantien varrelta, ja jos milloin makaan kylmässä ruohikossa, niin teen sen kirjoittaakseni sonetteja kuulle. Kun pääsen vankilasta, niin Robbie odottaa minua suuren raudoitettun portin takana, eikä hän ole ainoastaan oman rakkautensa symboli, vaan monen muunkin. Luulen että minulla tulee olemaan riittävästi varoja ainakin puoleksitoista vuodeksi, ja jollen voikkaan itse kirjoittaa kauniita kirjoja, niin ainakin voin lukea kauniita kirjoja; ja mikä ilo voisi olla suurempi? Sen jälkeen toivon voivani elvyttää uudestaan oman luomisvoimani.

Mutta jos olot olisivat toisenlaisia: jollei minulla olisikaan ainoatakaan ystävää maailmassa; jollei ainoakaan talo olisi säälien minulle avoinna; jos minun täytyisi turvautua köyhyyden kerjuupussiin ja kuluneeseen takkiin: niin kauan kuin minua ei vainota kostonhimolla, kovuudella ja halveksumisella, olisin valmis katsomaan elämää suoraan silmiin paljota suuremmalla tyyneydellä ja luottamuksella, kuin jos ruumiini olisi purppuralla ja hienolla liinalla verhottu, mutta sieluni sairaana vihasta.

Ei minua mitkään vaikeudet kohtaa, siitä olen varma. Se, joka vilpittömästi hakee rakkautta, hän sen myös löytää.

Minun ei tarvitse sanoa, että tehtäväni siihen loppuisi. Sehän olisi suhteellisesti hyvin helppoa, jos niin olisi laita. Paljon enemmän vaikeuksia minulla on edessä. Paljon jyrkempiä vuoria minun täytyy kavuta, paljon pimeämpien laaksojen läpi samota. Ja kaikki täytyy tulla minusta itsestäni; siinä ei auta uskonto, eikä moraali, eikä järki.

Moraali ei auta minua. Olen synnynnäinen lainomaisuuden vastustaja. Minä olen yksi niitä, jotka ovat luodut poikkeuksia eikä sääntöjä varten. Minun käsitykseni on se, ettei väärä ole siinä mitä ihminen tekee, vaan ainoastaan siinä miksi hän tulee. Se oppi on ihmiselle hyödyksi.

Uskonto ei auta minua. Toiset uskovat johonkin näkymättömään, minä uskon siihen mihin voin käsin koskea ja jota voin silmin nähdä. Minun jumalani asuvat käsin tehdyissä temppeleissä; ja tosiasiaisen kokemuksen alalla minun uskontunnustukseni on tullut täydelliseksi ja eheäksi: ehkä liiankin täydelliseksi, sillä samoinkuin monet tai kaikki ne, jotka ovat pystyttäneet taivaansa tämän maan päälle, olen minä maailmassa löytänyt taivaallista kauneutta, mutta myös helvetin kauhua. Kun minä ajattelen uskontoa, niin tahtoisin perustaa veljeskunnan niitä varten, jotka eivät voi uskoa: epäilijöiden veljeskunnaksi sitä voisi nimittää, ja siellä, alttarin ääressä, jossa ei palaisi vahakynttilöitä, seisoi pappi, jonka sydämessä ei rauhalla olisi asuinsijaa, toimittaen jumalanpalvelusta siunaamattomalla leivällä ja kalkilla, josta viini puuttuisi. Jotta jokin voisi olla totta, täytyy sen muuttua uskonnoksi. Ja agnostikkojen opilla pitäisi olla kirkonmenonsa yhtä hyvin kuin kirkon uskollakin. Se on kylvänyt marttyyrinsa, sen pitäisi niittää pyhimyksensä ja kiittää Jumalaa joka päivä siitä, että hän on salannut itsensä ihmisten katseilta. Mutta olipa uskoa tai agnostisismia, mitään ulkonaista se ei saa minulle olla. Sen vertauskuvien pitää olla minun omat luomani. Vain se on henkistä, mikä luopi oman muotonsa. Jollen voi löytää sen salaisuutta omasta sielustani, niin en löydä sitä koskaan: jollen omista sitä nyt jo, niin se ei koskaan tule omakseni.

Järki ei auta minua. Se sanoo minulle, että ne lait, joiden uhriksi minä olen joutunut, ovat vääriä ja kieroja lakeja ja että se järjestelmä, jonka alaisena olen saanut kärsiä, on väärä ja kiero järjestelmä. Mutta, miten tahansa, minun täytyy käsittää ne siten, että ne minulle muuttuvat tosiksi ja oikeiksi. Ja aivan samoin kuin taiteessakin määrätty asia vain määrätyllä hetkellä merkitsee jotakin ihmiselle, samoin on laita luonteenkin eettillisen kehityksen. Minun tehtäväni on etsiä esille kaikesta siitä, mikä minulle on tapahtunut, se mikä minulle on hyväksi. Lautavuode, kuvottava ruoka, karheat köydet, joista täytyy riipiä rivettä, kunnes sormenpäät ovat tunnottomat kivusta, rengintoimet, joilla joka päivä alkaa ja loppuu, tyllyt käskyt, jotka tottumus on tehnyt välttämättömiksi, inhottava puku, joka tekee surun luonnottoman näköiseksi, hiljaisuus, yksinäisyys, häpeä — kaiken tuon tulee kehittyä henkiseksi kokemukseksi. Ei ole olemassa minkäänlaista ruumiin alennusta, jota minun ei olisi koetettava tehdä hengen kohottamiseksi.

Minä tahtoisin päästä niin pitkälle, että voisin yksinkertaisesti ja teeskentelemättä sanoa, että minun elämässäni on ollut kaksi suurta käännekohtaa: toinen, kun isäni lähetti minut Oxfordiin, ja toinen, kun yhteiskunta lähetti minut vankilaan. En tahdo väittää, että vankeus olisi ollut parasta, mitä minulle saattoi tapahtua; sillä tällä väitteellä olisi liiaksi katkeruuden sivumakua minua itseäni vastaan. Pikemmin sanoisin, tai haluaisin, että joku sanoisi minulle, että olin niin tyypillinen oman aikani lapsi, että minä luonnottomuudessani ja tämän luonnottomuuden vuoksi käänsin kaiken hyvän elämässäni pahaksi ja kaiken pahan hyväksi.

Mutta mitä minä itse tai toiset sanovat, se merkitsee niin sanomattoman vähän. Se tärkeä asia, se, mikä minulla on edessä, joka minun tulee tehdä, jollei se lyhyt aika, mikä minun elämästäni on vielä jäljellä, kokonaan turmellu ja mene hukkaan, on se, että sulatan itseeni kaiken sen, mikä minulle on tehty, teen sen osaksi omasta itsestäni, omistan sen valittamatta, pelotta ja vastustamatta. Suurin pahe on puolinaisuus. Kaikki mikä on toteutunut, on myös oikeaa.

Kun minä ensin jouduin vankilaan, niin jotkut henkilöt antoivat minulle sen neuvon, että koettaisin unohtaa, kuka oikeastaan olin. Se oli turmeleva neuvo. Vain tajuamalla, kuka minä olen, olen jossakin määrin saanut lohtua. Nyt muut ovat neuvoneet minulle, että päästyäni vapaaksi koettaisin unohtaa koskaan vankilassa olleenikaan. Tiedän että se olisi yhtä turmiollista. Sillä sehän olisi samaa, kuin jos minua alituisesti seuraisi sietämätön häpeän tunne, ja että kaikki se, mikä merkitsee minulle yhtä paljon kuin kelle muulle ihmiselle hyvänsä — auringon ja kuun kauneus, eri vuodenaikojen viehkeys, sulosävel aamun sarastaessa ja valtaviiden öitten hiljaisuus, sade, joka hiljaa tihkuu lehtien lomitse tai kaste, joka hopeoittaa ruohokentän hiipiessään sen ylitse — että tuo kaikki on tahraista minulle ja vailla sitä voimaa, joka haavat parantaa ja riemua synnyttää. Se joka suree omia kokemuksiansa, hän estää omaa kehitystensä. Se joka kieltää kokemuksensa, hän pakoittaa oman elämänsä huulet valheeseen. Tämä ei ole vähempää, kuin oman sielunsa kieltämistä.

Sillä samalla tavalla kuin ruumis ottaa vastaan kaikenlaisia aineita, alhaisia ja epäpuhtaita yhtä hyvin kuin papin tai ilmestyksen pyhittämiä, ja muuntaa ne joustavuudeksi tai voimaksi, kauniiksi lihasliikkeiksi ja ruumiin sulavuudeksi, hiusten, huulien ja silmien kaarrokseksi ja väriksi, samoin sielullakin on ravintotoimintansa, ja se voi muuttaa jaloiksi taipumuksiksi ja syviksi tunteiksi sen, mikä itsessään on alhaista, tuskallista ja alentavaa — niin vielä enemmänkin, juuri se, millä alkuaan oli häpeällinen ja hävittävä tarkoitus, voi sielulle tarjota korkeimman kehitysmahdollisuuden ja täydellisimmän ilmaisumuodon.

Minun täytyy tottua siihen ajatukseen, että olen ollut tavallinen vanki tavallisessa vankilassa, ja niin kummalta kuin se kuuluukin, niin yksi niistä asioista, joihin minun täytyy pakoittaa itseäni, on se, etten häpeäisi sitä. Minun täytyy käsittää se rangaistukseksi, ja jos ihminen häpeää rangaistustansa, niin on aivan samaa, kuin hän ei olisi kärsinytkään rangaistusta. Tietysti oli monta asiaa, joista minua rangaistiin, vaikka en ollut niitä tehnyt, mutta minua rangaistiin myös monesta sellaisesta asiasta, joita olin tehnyt, ja on vielä paljoa suurempi joukko asioita minun elämässäni, joista minua ei koskaan ole vaadittu edesvastuuseen. Ja koska jumalien tiet ovat ihmeelliset ja he rankaisevat meitä yhtä paljon siitä, mikä meissä on hyvää ja inhimillistä kuin siitä, mikä on pahaa ja luonnonvastaista, niin minun täytyy tyytyä siihen, että saa kärsiä rangaistusta sekä hyvistä että huonoista teoistansa. Enkä minä epäile, ettei se ole oikeudenmukaista. Se auttaa meitä, tai sen pitäisi auttaa meitä, selvittämään itsellemme kumpiakkin, sekä estää meitä muodostamasta niistä liioiteltuja käsityksiä. Ja jollen minä siis häpeä rangaistustani — ja minä toivoisin, etten sitä tee niin voin vapaasti ajatella ja liikkua ja elää.

Monet ihmiset, kun he pääsevät vankeudesta vapaaksi, kuljettavat vankilan mukanaan ja piiloittavat sen kuin salaisen häpeän sydämeensä, ja vihdoin he hiipivät kuin myrkytetyt olennot johonkin koloan kuolemaan. Miten inhottavaa, että heidän on pakko niin tehdä, ja yhteiskunta tekee väärin, kauhistuttavan väärin, pakoittaessaan heitä sellaiseen. Yhteiskunta anastaa itselleen oikeuden määrätä yksilölle hirveän rangaistuksen, mutta se tekee itsensä syypääksi myös puolinaisuuden törkeimpään paheeseen, sillä se ei kykene saattamaan perille sitä, mitä se on alulle pannut. Kun ihminen on kärsinyt rangaistuksensa, niin yhteiskunta jättää hänet oman onnensa nojaan; se on: se hylkää hänet juuri sinä hetkenä, jolloin sen suurin velvollisuus häntä kohtaan alkaa. Se häpeää ilmeisesti omia tekojansa ja karttaa niitä, joita se on rangaissut, samoin kuin ihmiset karttavat saamamiestä, jolle he eivät voi maksaa velkaa, tai sitä, jolle he ovat tuottaneet jonkun korvaamattoman vahingon. Minä puolestani vaadin, että jos minä kerran olen selvillä siitä, minkä vuoksi minä olen kärsinyt, niin yhteiskunnankin pitää olla selvillä siitä, mitä se minulle on tehnyt; ja että katkeruus ja viha on katoava kummaltakin puolelta.

Tietysti minä tiedän, että yhdessä suhteessa minulla tulee olemaan suurempia vaikeuksia kuin muilla; ja täytyykin olla aivan luonnollisista syistä. Varas ja kulkuri raukat, jotka minun kansani ovat täällä vankilassa, ovat monessa suhteessa paljoa onnellisemmat kuin minä. Se synkän kaupungin sola tai vihreä kenttä, joka näki heidän syntinsä, on pieni; löytääkseen ihmisiä, jotka eivät tiedä mitään heidän teoistansa, heidän ei tarvitse kulkea pitempää matkaa, kuin minkä lintu jaksaa lentää hämärän ja

aamusarastuksen välillä; mutta minulle maailma on puristunut kokoon kämmenen levyiseksi, ja minne ikänä minä käännyin, siellä minun nimeni on kaiverrettu kallioihin. Sillä minä en ole astunut esiin pimeydestä ja saavuttanut tilapäisen rikoksentekijän kuulumisuutta, vaan olen jonkinlaisesta kuolemattomasta kunniaa vajonnut jonkinmoiseen ikuiseen häpeään, ja joskus minusta tuntuu, kuin olisin todistanut, jos todistus todellakin oli tarpeen, että kunniaa häpeään ei ole muuta kuin yksi ainoa askel, jos edes senkään vertaa.

Sittenkin, juuri siitä seikasta, että ihmiset tuntisivat minut minne ikänä minä menen, ja tietäisivät minun koko elämäni, kaikki sen hulluudetkin, voin löytää jotakin hyvää. Se pakoittaisi minua esiintymään taas taiteilijana, ja niin pian kuin vain voisin. Jos voisin luoda yhdenkin etevän taideteoksen, niin samalla olisin riistänyt myrkyn panettelulta ja pistopuheet pelkuriudelta ja juurineen temmannut irti häpäisijän kielen.

Ja jos elämä onkin, niinkuin todellakin on, minulle probleemi, niin en minäkään ole sen vähempi probleemi elämälle. Ihmisten täytyy asettua jollekin kannalle minun suhteeni ja ilmaista mielipiteensä sekä heistä itsestään että minusta. Minun ei tarvitse vakuuttaa, etten puhu kenestäkään erityisestä henkilöstä. Ainoat ihmiset, joiden kanssa mielelläni nyt seurustelisin, ovat taiteilijat ja ihmiset, jotka ovat kärsineet: ne, jotka tietävät mitä kauneus on, ja ne, jotka tietävät mitä suru on: ei kukaan muu herätä minun mielenkiintoani. En minä vaadi myöskään mitään elämältä. Kaikki mitä tässä olen lausunut julki, tarkoittaa aivan yksinkertaisesti vain minun omaa henkistä asemaani elämän suhteen kokonaisuudessaan; ja minä tunnen, että se seikka, etten häpeä rangaistustani, on ensimmäisiä asioita, johon minun täytyy päästä oman kehitykseni ja epätäydellisyyteni vuoksi.

Sitten minun pitää oppia miten tulla onnelliseksi. Kerran minä osasin olla tai luulin osaavani olla onnellinen, vaistomaisesti. Ennen oli aina kevät minun sydämessäni. Minun temperamenttini oli sukua elämänilon kanssa. Minä täytin elämäni reunojaan myöten nautinnolla, samoin kuin pikarin voi täyttää reunojaan myöten viinillä. Nyt minä lähestyn elämää aivan uudelta kannalta, ja usein minun on kovin vaikea kuvaillakkaan onnea mielessäni. Muistan miten ensi lukukautena Oxfordissa luin Paterin teosta *Renaissance* — tuota kirjaa, joka niin omituisesti on vaikuttanut minun elämääni — ja jossa kerrotaan miten Dante asettaa syvälle Infernoon ne, jotka ehdoin-tahdoin elävät murheessa; ja minä menin yliopiston kirjastoon ja etsin esille sen paikan *Divina Comedia* _sta, jossa sanotaan, että ne, jotka ovat suloisen ilman raskauttamia, ikuisesti huokaavat —

"Tristi fummo

Neli aer dolce che dal sol s'allegra:"

[Surulliset olimme ihanasta ilmasta,
joka auringosta keventyy.]

Minä tiesin, että kirkko tuomitsi *_accidia_n*, elämäänkyllästymisen, mutta koko tuo ajatus tuntui minusta kovin haaveelliselta, se oli juuri sellainen synti minun mielestäni, jonka elämäkokematon pappi keksisi. En voinut myöskään ymmärtää miten Dante, joka sanoo että "suru yhdistää meidät jälleen Jumalaan", saattoi olla niin armoton niille, jotka olivat taipuvaiset alakuloisuuteen, jos sellaisia ihmisiä todellakin on olemassa. Minä en aavistanut, että se kerran tulisi suurimmaksi kiusaukseksi minun elämässäni.

Niin kauan kuin olin Wandsworthin vankilassa minä toivoin kuolemaa. Se oli minun ainoa toivoni. Kaksi kuukautta oltuani sairausosastolla minut muutettiin tänne, ja kun huomasin terveyteni vähitellen parantuvan, niin jouduin vihan vimmaan. Minä päätin tehdä itsemurhan vielä samana päivänä, jona pääsisin täältä vapaaksi. Jonkun ajan kuluttua tuo synkkä mielentila haihtui, ja minä päätin elää ja verhota itseni suruun niinkuin kuningas purppuraan: en hymyilisi enää koskaan; jokaisen talon, jonka kynnyksen yli astuisin, muuttaisin murheen majaksi: ystäväni pakoittaisin astumaan hitain askelin ja murheen murtamina rinnallani: opettaisin heille, että alakuloisuus on elämän syvin salaisuus: myrkyttäisin heidät toisen surulla: kiusaisin heitä omalla tuskallani. Nyt minä tunnen aivan toisin. Olisin kiittämätön ja epäystävällinen, jos venyttäisin kasvoni niin pitkiksi, että ystäväni olisivat pakoitettut minun luonani venyttämään kasvonsa vieläkin pitemmiksi voidakseen osoittaa minulle myötätuntoisuutta, tai jos kutsuessani heidät luokseni, pyytäisin heitä ääneti istumaan pöytään ja nauttimaan katkeria yrtejä ja hautajaisruokia. Minun täytyy oppia olemaan iloinen ja onnellinen.

Kummallakin viime kerralla, jolloin ystäväni saivat tulla tänne, minä koetin olla niin iloinen kuin suinkin ja näyttää heille hyvää tuultani hyvittääkseni hiukan heidän vaivaansa, kun he olivat tulleet tuon pitkän matkan aina Lontoosta tänne saakka. Se on vain pieni hyvitys, sen tiedän, mutta ei mikään, siitä olen varma, olisi heille rakkaampaa. Minä näin Robbien tunnin aikaa lauantaista viikko sitten, ja minä koetin niin selvästi kuin suinkin osoittaa hänelle iloani, jota todellakin tunsin tavatessamme toisemme. Ja että ne mielipiteet ja käsityskannat, jotka täällä hiljaisuudessa ovat minulle selvinneet, johtavat minua oikealle tolalle, sen todistaa minulle se tosiasia, että nyt ensi kertaa vankeuteen jouduttuani todellakin ikävöin elämää.

Minulla on edessäni niin paljon tehtävää, että minusta tuntuisi hirveältä murhenäytelmältä, jos minun pitäisi kuolla ennenkuin olisin ehtinyt suorittaa edes osan siitä. Minä näen uusia kehitysmahdollisuuksia taiteessa ja elämässä, ja kukin niistä muodostaa tien täydellisyyttä kohti. Minä haluan elää, jotta voisin tutkia sitä, mikä vielä on melkein uusi maailma minulle. Tahdotko tietää, mikä tuo uusi maailma on? Sitä ei liene vaikea arvata. Se on se maailma, jossa olen nyt kaksi vuotta elänyt. Suru ja kaikki se, mitä se ihmiselle opettaa, on minun uusi maailmani.

Ennen minä elin vain nautintoa varten. Minä kartin kärsimystä ja kaikkea surua. Minä vihasin kumpaakin. Minä päätin ottaa niitä huomioon niin vähän kuin suinkin, se on, kohdella niitä epätäydellisyyden muotoina. Ne eivät sisältyneet minun elämänsuunnitelmaani. Ne eivät soveltuneet minun filosofiaani. Äitini, joka tunsu elämän perinpohjin, lausui minulle usein erään Goethen säkeen — Carlyle oli kirjoittanut sen erääsen kirjaan, jonka hän oli antanut äidilleni useita vuosia sitten: —

"Wer nie sein Brot mit Thränen ass, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Bette weinend sass, er kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte!"

[Ken ei kyynelin ole leipäänsä syönyt, ken ei ole tuskallisia öitä itkien vuoteellaan viettänyt, hän teitä ei tunne, te jumalalliset voimat.]

Tätä samaa säettä jalo Preussin kuningatar, jota Napoleon kohteli niin törkeästi, lausui usein nöyryytöksensä ja maanpakolaisuutensa aikana; tämä sama säe oli usein minun äitini huulilla hänen viimeisinä, surunpainostamina vuosinaan. Minä en tahtonut tunnustaa enkä myöntää oikeaksi sitä hirvittävää totuutta, joka siinä piili. Minä en voinut sitä ymmärtää. Muistan varsin selvästi, miten minulla oli tapana sanoa äidilleni, etten halunnut kyynelin leipääni syödä enkä viettä yötäni itkien ja odottaa vielä katkerampaa aamua.

Minulla ei ollut aavistustakaan siitä, että se juuri oli yksi niistä erikoisista kokemuksista, joita kohtalo oli minulle varannut: etten kokonaiseen vuoteen saisi muuta tehdäkään. Niin runsaasti minulle sitä on mitattu; ja näinä viime kuukausina olen suurien ponnistusten ja taistelujen kautta voinut ymmärtää muutamia opetuksia, jotka ovat kätkeyty kärsimyksen sydämeen. Papit ja muut ihmiset, jotka käyttävät tyhjiä lauseparsia, puhuvat usein kärsimyksestä ikäänkuin jostakin mysteriosta. Todellisuudessa se on ilmestys. Ihminen ymmärtää asioita, joita hän ei koskaan ennen ole voinut käsittää. Koko historiakin näyttää aivan uudelta näkökannalta. Mitä hämärästi ja vaistomaisesti on taiteesta tuntenut, se toteutuu ajatuksen ja tunteen puolesta saaden havainnon kirkkauden ja tajunnan ehdottaman voimakkuuden.

Minä käsitän nyt, että suru, joka on ylevin tunne, mitä ihminen kykenee tuntemaan, on samalla myös kaiken suuren taiteen alkumuoto ja koetinkivi. Taiteilija pyrkii alati siihen olomuotoon, jossa sielu ja ruumis ovat yhtä ja toisistaan eroittamattomia: missä ulkokuori on sisällisen olemuksen ilmaus: missä muoto on ilmituojana. Sellaisia olumuotoja on monta: nuoruus ja ne taiteet, jotka ovat tekemisessä nuoruuden kanssa, voivat jonkun kerran olla meille esimerkkinä: toisella kertaa voi olla mieluista ajatella, että nykyaikainen maisemamaalaus, sen vaikutteiden hienous ja herkkyyt, se tapa millä se ilmaisee henkeä, joka asuu ulkonaisissa esineissä ja luo yhtä hyvin maasta ja ilmasta kuin sumusta ja kaupungista itselleen ulkonaisen verhon, ja sen sairaalaisen herkkä tunnelmien, sävelien ja värien sointuisuus — että tämä maisemamaalaus toteuttaa meille kuvin sen, mikä kreikkalaisilla oli toteutettuna sellaisella plastillisella täydellisyydellä. Musiikki, missä ilmaisumuoto on itseensä imenyt kaiken aineen eikä voi siitä irtaantua, on mutkikas esimerkki, ja kukka tai lapsi on yksinkertainen esimerkki siitä, mitä minä tarkoitan; mutta suru on sekä elämän että taiteen äärimmäisin tyyppi.

Ilon ja naurun takana voi piillä raaka, kova ja tunteeton temperamentti. Mutta surun takana ei koskaan ole muuta kuin surua. Kärsimys ei koskaan kanna naamaria niinkuin ilo. Totuus taiteessa ei merkitse yhdenmukaisuutta olennaisen aatteen ja satunnaisen ilmaisumuodon välillä; se ei tarkoita yhdenmukaisuutta esineen ja sen varjon välillä, eikä jonkun henkilön peilikuvan ja itse henkilön välillä; se ei ole mikään kaiku, joka vastaa ontosta kalliosta, eikä myöskään hopeankirkas lähde laaksossa, joka kuvastaa kuuta kuulle tai Narkissoksen Narkissokselle. Totuus taiteessa on olion yhtyys oman itsensä kanssa: ulkokuori, joka ilmaisee sisällistä olemusta: sielu, joka on pukeutunut ruumiin muotoon: ruumis, jonka henki elostuttaa. Tämän johdosta ei ole totuutta, jota voisi suruun verrata. Aika-ajoittain on suru minun mielestäni ainoa totuus. Kaikki muu voi olla meidän silmiemme tai himojemme hairahduksia, jotka häikäisevät edelliset ja tyydyttävät jälkimäiset, mutta surusta ovat maailmat luodut ja tuskalla sekä lapset että tähdet synnytyt.

Ja vieläkin enemmän, surussa itsessään on voimakas todellisuuden leima. Olen sanonut itsestäni, että minä olin semmoinen, joka olin symbolisessa suhteessa oman aikakauteni taiteeseen ja kultuuriin. Ei ole ainoatakaan kurjaa olentoa tässä kurjuuden pesässä, joka ei olisi symbolisessa suhteessa itse elämän salaisuuteen. Sillä elämän salaisuus on kärsimys! Kaiken takana se on kätkeytyä. Kun me alamme elää, niin makea on niin makeata meille ja karvas niin karvasta, että me pakostakin kohdistamme kaikki

halumme nautintoihin, emmekä pyydä vain kuukauden tai kaksi saada elää hunajasta, vaan haluamme koko elämämme elää vain sillä ravinnolla, ja unohdamme sillä välin, että sielumme ehkä koko ajan näkeekin nälkää.

Muistan kerran puhuneeni tästä asiasta erälle kaikkein jaloimmista henkilöistä, mitä koskaan olen tuntenut: erälle naiselle, joka osoitti minulle aivan harvinaista ja sanoin selittämätöntä myötätuntoisuutta ja hienotunteista ystävyyttä sekä ennen vankeuteni murhetapahtumia että niiden kestäessä; naiselle, joka on auttanut minua kantamaan kärsimysteni kuormaa enemmän kuin kukaan muu koko maailmassa, vaikka hänellä itsellään ei ole siitä aavistustakaan. Sillä hän on auttanut minua vain olemassaolonsa kautta, sillä, että hän on se, mikä hän on — osaksi ihanne ja osaksi vaikuttava voima: samalla kertaa sekä osoitus siitä, miksi ihminen voi tulla, että todellinen apu ihmisen pyrkimykselle siksi tulemaan; hän on henki, joka muuttaa arki-ilman suloiseksi, ja saattaa kaiken sen, mikä on henkistä, näyttämään yhtä yksinkertaiselta ja luonnolliselta kuin auringonpaiste tai meri; jolle kauneus ja suru käyvät käsi kädessä ja jolle ne ovat saman sanoman tuojia. Siinä tilaisuudessa, jota nyt ajattelen, muistan selvästi sanoneeni hänelle, että Lontoossa oli yhden ainoankin kapean kadun varrella kylliksi kurjuutta todistamaan, ettei Jumala rakastakkaan ihmistä, ja kaikkialla missä oli surua, vaikkapa vain lapsi jossakin pienessä puutarhassa itkisi pahaa, jonka se on tehnyt tai jota se ei ole tehnyt, olivat luomisen kasvot kokonaan vääristyneet. Olin aivan väärässä. Hän sanoi sen minulle, mutta minä en uskonut häntä. Minä en elänyt siinä ilmakehässä, jossa tuollainen usko saattoi herätä. Nyt minusta tuntuu, että rakkaus, olkoon se mitä lajia tahansa, on ainoa selitys kaikkeen siihen loppumattomaan kärsimykseen, mitä maailmassa on olemassa. Minä en voi ymmärtää muunlaista selitystä. Olen varma siitä, ettei muuta olekkaan, ja jos maailma todellakin on, niinkuin olen sanonut, syntynyt surusta, niin rakkaus on sen synnyttänyt, sillä muulla tavalla ei ihmisen sielu, jolle se on rakennettu, voisi saavuttaa täydellisyytensä voimaa. Nautintoa kauniille ruumiille, mutta kärsimystä kauniille sielulle.

Kun sanon olevani varmasti vakuutettu näistä asioista, niin puhun liian suurella ylpeydellä. Kaukana etäisyydessä, ikäänkuin puhtaasti helmen, me voimme nähdä Jumalan kaupungin. Se on niin ihmeellinen, että luulisi lapsen ehtivän sinne kesäisenä päivänä. Ja niinpä lapsi voikin. Mutta minun ja minun kaltaisteni laita on aivan toinen. Jokin asia voi tuntua aivan selvältä lyhyen hetken, mutta se voi jälleen kadota niinä pitkinä puhteina, jotka seuraavat jäljissä lyijynraskain jaloin. On niin vaikeata pidättää luonaan ne korkeudet, joihin sielu on kyennyt kohoamaan. Meidän ajatuksemme liikkuvat iankaikkisuudessa, mutta me itse kuljemme hitaasti ajallisuuden läpi; ja kuinka hitaasti aika kuluu meiltä, jotka olemme vankilassa, on minun turha uudistaa, eikä minun liioin tarvitse puhua siitä väsymyksestä ja epätoivosta, joka hiipii vankilakoppiin ja sydämen kammioon niin itsepintaisesti, että on pakko koristaa ja puhdistaa taloansa niiden tuloa varten yhtä tarkasti kuin odottaessaan vastenmielistä vierasta tai ankaraa isäntää tai orjaa, jonka orjaksi on kohtalon pakosta tai vapaan valintansa johdosta joutunut.

Ja vaikka tätä nykyä minun ystäväni ehkä on vaikea sitä uskoa, niin on sittenkin aivan varmaa, että heidän, jotka elävät rauhassa ja työttömyydessä ja mukavuudessa, on helpompi oppia nöyryyttä kuin minun, joka ensi työkseni aamulla polvillani pesen vankilakoppini lattian. Sillä elämä vankeudessa ja sen loppumattomat kieltäytymiset ja rajoitukset tekevät ihmisen kapinalliseksi. Kauheinta siinä ei ole se, että sydän murtuu — sydämet ovatkin luodut murtumista varten — vaan, se, että se kivityttää sydämen. Tuntuu joskus siltä, kuin rautainen otsa ja uhmailevat huulet olisivat välttämättömiä, jotta saisi päivänsä loppuun kulumaan. Ja se, jonka mieli on kapinallinen, ei voi ottaa vastaan armoa, puhuakseni niillä sanoin, joita kirkko niin mielellään käyttää — minun mielestäni täydellä syylläkin — sillä elämässä, samoinkuin taiteessakin, kapinanhenki sulkee sielun kanavat ja karkoittaa taivaan tuulahdukset. Kuitenkin minun täytyy oppia sitä täällä, jos ollenkaan tahdon sitä oppia, ja minun tulee tuntee iloa, jos jalkani ovat oikealla tiellä ja kasvoni kääntyneenä sitä "porttia kohti, jota kauniiksi kutsutaan", joskohta useasti lankeaisinkin lokaan ja kulkisin sumussa harhaan.

Tämä Uusi Elämä, joksi sitä joskus rakkaudesta Danteen nimitän, ei tietenkään ole mikään uusi elämä, vaan ainoastaan edellisen elämiseni jatkamista kehityksen tietä ja sen kohoamista täydellisempään asteeseen. Muistan Oxfordissa sanoneeni erälle ystävälleni, kun me kuljeskelimme Magdalen Collegen kapeilla kujilla, joissa parveili joukoittain lintuja, että halusin syödä kaikkien puiden hedelmiä, jotka kasvoivat maailman puutarhassa ja että aioin lähteä ulos maailmaan tuo kiihkeä halu sydämessä. Ja niin minä läksinkin ja niin; minä elin. Ainoa erehdykseni oli se, että nautin yksinomaan vain niiden puiden hedelmistä, jotka minun mielestäni kasvoivat puutarhan päivänpuolella, ja kartoin toista puolta siksi, että se oli pimentoinen ja synkkä. Vastoinikäymistä, häpeää, köyhyyttä, surua, epätoivoa, kärsimystä, vieläpä kyneleitäkin, katkonaisia sanoja, joita tuska huulilta puristaa esiin, katumusta, joka kylvää okaita elämän tielle, omaatuntoa, joka tuomitsee, itsensä-alennusta, joka rankaisee, tuskaa, joka sirottaa tuhkaa pään päälle, sielunvaivaa, joka pukee ihmisen säkkiin ja sekoittaa sappea omaan juomaansa: — kaikkea tuota minä pelkäsin. Ja koska olin päättänyt, etten oppisi niitä tuntemaan, niin minun oli pakko maistaa niitä kutakin vuorostansa, ja pitkän ajan kuluessa

olla vailla mitään muuta ravintoa.

En kadu hetkeäkään, että olen elänyt nautintoa varten. Tein sen perinpohjaisesti, niinkuin ihmisen tulisi kaikkea tehdä. Ei ollut sitä nautintoa, jota en olisi koettanut. Minä heitin sieluni helmen viinipikariin. Minä astuin huilujen soittaessa tietä, jossa kevään esikot kukkivat. Minä elin hunajasta. Mutta tuollaisen elämän jatkaminen olisi ollut väärää, sillä se oli yksipuolista. Minun täytyi astua eteenpäin. Puutarhan toisellakin puolella oli salattuja aarteita minulle. Tietysti kaikki tämä esiintyy viittauksina ja ennustuksina minun kirjoissani. Osittain sitä on *Onnellisessa prinssissä*, osittain *Nuoressa kuninkaassa*, varsinkin siinä kohdassa, missä piispa sanoo polvistuneelle pojalle: "Eikö Hän, joka loi kärsimyksen, ole sinua viisaampi?" fraasi, joka ei kirjoittaessani tuntunut minusta juuri paljoa enemmän kuin fraasilta; suuri osa siitä on kätkeytyä siihen tuomion säveleeseen, joka kulkee punaisen langan tavoin läpi *Dorian Grayn*; monivärisenä se kimaltelee teoksessa *Kriitikko taiteilijana*; se on kirjoitettu kirjaan *Ihmisen sielu* liiankin helposti tajuttavin sanoin. Se on yhtenä laulukertona, jonka alituisesti palaavat motiivit tekevät *Salomen* musiikki-teoksen kaltaiseksi ja muodostavat sen ballaadiksi. Se on muuttunut lihaksi ja vereksi suoranasaisessa runoelmassa miehestä, jonka tuli "Hetken iloa" esittävän kuvan pronssista muovata "Ikuisen surun" kuva. Toisin ei olisi voinut olla. Jokaisena elämänsä yksityisenä hetkenä ihminen on yhtä paljon se miksi hänen on määrä kehittyä, kuin se mikä hän on ollut. Taide on symboli siksi, että ihminen on symboli.

Jos täydellisesti voin sen saavuttaa, niin siinä juuri on taide-elämän korkein toteutus. Sillä taide-elämä on vain itsekehitystä. Taiteilijan nöyryys on siinä, että hän suoraan ottaa vastaan kaikki kokemukset, samoin kuin rakkaus taiteilijassa on vain kauneudentunnetta, joka maailmalle paljastaa ruumiinsa ja sielunsa. Romaanissaan *Marius the Epicurean* Pater koettaa sovittaa taide-elämää uskonnolliseen elämään, sanan syvässä, kauniissa ja ankarassa merkityksessä. Mutta Marius ei ole juuri muuta kuin katselija: tosin ihanteellinen katselija, jonka on suotu "tarkastaa elämän näytelmää oikeilla tunteilla", se minkä Wordsworth leimaa runoilijan todelliseksi päämääräksi; mutta sittenkään hän ei ole muuta kuin katselija, jonka huomio ehkä hiukan liiaksi on kiintynyt tempelin penkkien kauneuteen voidakseen ymmärtää, että hän tarkastaakin surun pyhättöä.

Minä voin huomata paljoa syvällisemmän ja suoranasisemman yhteyden Kristuksen ja taiteilijan todellisen elämän välillä. Ja minä iloitsen suuresti ajattellessani, että paljoa aikaisemmin, ennenkuin suru oli omakseen omistanut minun päiväni ja kahlehtinut minut pyöräänsä, olin sanonut teoksessa *Ihmisen sielu*, että sen, joka tahtoo elää niinkuin Kristus, täytyy olla kokonaan oma itsensä; ja tyypeikseni olin valinnut en ainoastaan paimenen vuoren rinteellä ja vangin vankilakopissa, vaan myöskin maalarin, jolle maailma on juhlaa, ja runoilijan, jolle elämä on laulua. Muistan kerran sanoneeni Andre Gidelle, istuessamme yhdessä jossakin parisilaisessa kahvilassa, että vaikka minä en suuresti harrastanut metafysiikkaa enkä siveysoppia lainkaan, niin ei sittenkään kaikessa siinä mitä Plato tai Kristus oli sanonut, ollut mitään, jota ei olisi voinut välittömästi siirtää taiteen piiriin ja siitä saada sille täyttä vahvistusta.

Kristuksessa me voimme nähdä personallisuuden ja täydellisyyden yhtyneinä, mikä on varsinaisena eroituksena klassillisen ja romantisen liikkeen välillä elämässä, ja vieläpä hänen luonteensa varsinaisena pohjana oli sama kuin taiteilijankin luonteen — voimakas, liekehtivä mielikuvitus. Kaikessa, mikä koski ihmisiä, hän osoitti sitä mielikuvituksen myötätuntoisuutta, mikä taiteen maailmassa on luomisen koko salaisuus. Hän ymmärsi spitaalisen taudin, sokean pimeyden, nautinnonhaluisen katkeran tuskan, rikkaitten omituisen köyhyyden. Eräs henkilö kirjoitti minulle kerta onnettomuuteni aikana: "Kun te ette seiso pedestalillanne, niin te ette herätä enää mielenkiintoa." Kuinka kaukana tuo kirjeenkirjoittaja oli siitä, jota Matthew Arnold nimittää "Jeesuksen salaisuudeksi." Jompikumpi heistä olisi voinut opettaa hänelle, että se mikä toiselle tapahtuu voi tapahtua itsellekin, ja jos te haluatte saada lauseen, jota voitte lukea sekä aamun koittaessa että yöllä, sekä ilossa että surussa, niin kirjoittakaa talonne seinään, jotta aurinko voisi sen kirjaimet kullata ja kuu ne hohdollaan hopeoittaa: "Kaikki mikä kohtaa itseä, kohtaa myös toista."

Totisesti Kristuksen paikka on runoilijoiden parissa. Koko hänen käsityksensä ihmisyydestä sai alkunsa suoraan mielikuvituksesta ja on vain sen kautta ymmärrettävissä. Mitä Jumala oli panteistille, sitä ihminen oli Kristukselle. Hän ensimmäisenä käsitti erillään olevat rodut yhdeksi kokonaisuudeksi. Ennen hänen aikaansa oli ollut olemassa jumalia ja ihmisiä, ja tuntien myötätuntoisuuden salaperäisellä ymmärtämyksellä, että kumpaisetkin olivat hänessä muuttuneet lihaksi ja vereksi, hän nimitti itseään milloin Jumalan milloin ihmisen pojaksi, kulloinkin mielentilansa mukaan. Suuremmissa määrässä kuin kukaan muu historiallinen henkilö hän herättää meissä sitä ihmettelyä, johon romantillisuus aina vetoaa. Vieläkin on minun mielestäni jotakin uskomatonta tuon nuoren galilealaisen talonpojan ajatuksessa, että hän luulee voivansa kantaa hartioillaan koko maailman kuormaa: kaiken sen, mikä jo ennestään oli tehty ja kärsitty, ja mitä vastedes tehdään ja kärsitään: kaikki Neron, Caesar Borgian, Aleksanteri VI:n ja hänenkin syntinsä, joka samalla oli Rooman keisari ja auringon pappi: kaikkien niiden kärsimykset, joiden luku on legio, ja jotka asuvat hautojen parissa: sorrettujen kansallisuuksien, tehtaitten lasten, varkaitten, vankien, kodittomien, niiden, jotka ovat mykkiä orjuuden ikeen alla ja

joiden äänettömyyden Jumala yksin kuulee. Eikä hän vain luule voivansa sitä tehdä, vaan hän todellakin sen tekee, niin että vielä tänäkin hetkenä kaikki ne, jotka tulevat yhteyteen hänen persoonallisuutensa kanssa, vaikkapa he eivät kumartaisikaan hänen alttarillensa eivätkä polvistuisi hänen pappiensa eteen, sittenkin tuntevat, että heidän syntiensä rumuus on poispyhitty ja heidän kärsimyksensä kauneus avautunut heidän eteensä.

Sanoin, että Kristus kuuluu runoilijoiden pariin. Se onkin totta. Shelley ja Sophokles ovat hänen veljiään. Mutta koko hänen elämänsä on myös mitä ihanin runoelma. Jos etsii "säälää ja kauheutta", niin koko kreikkalaisessa murhenäytelmistössä ei ole mitään sen vertaista. Protagonistin tahraton puhtaus kohottaa koko draaman rakenteen romantisen taiteen korkeuteen, josta Theben ja Pelopsin jälkeläisten kärsimykset ovat poissuljetut vain oman hirmuisuutensa vuoksi; ja se todistaa myös kuinka väärässä Aristoteles oli, kun hän tutkimuksessaan draamasta sanoo, että olisi sietämätöntä nähdä viattoman kärsimystä. Ei Aiskhyloksella eikä Dantella, noilla lempeyden ankarilla mestareilla, ei Shakespearella, puhtaimmin inhimillisellä kaikista suurista taiteilijoista, eikä keltalaisessa tarustossa, jossa maailman sulous esiintyy kyyneluvan läpi ja ihmisen elämä merkitsee yhtä vähän kuin kukan — ei missään ole mitään, joka vetäisi vertoja tai edes lähentelisi viimeistä näytöstä Kristuksen kärsimyshistoriassa, jossa tuskan yksinkertainen ilmaisu yhdistyy ja kohoo traagillisen vaikutuksen ylevyyteen. Yksinkertainen ateria opetuslasten parissa, joista yksi hänet jo on myönyt rahasta; sieluntuska hiljaisessa kuutamoisessa puutarhassa; kavala ystävä, joka lähestyy häntä, voidakseen pettää hänet suutelolla; ystävä, joka vielä uskoi häneen ja johon aivan kuin kallioon hän oli toivonut voivansa perustaa turvapaikan ihmiskunnalle, mutta joka nyt kieltää hänet, kun kukko laulullaan ilmoitti päivän sarastavan; hänen täydellinen yksinäisyytensä, hänen alistumisensa ja nöyryytensä, ja kaiken tuon ohella semmoisia kohtauksia, kuin se, että oikeauskoisuuden ylimmäinen pappi repii vihassa vaatteensa ja siviilioikeuden virkamies käskee tuoda vettä siinä turhassa toivossa, että hän voisi pestä itsensä puhtaaksi viattomasti vuodatetun veren tahroista, jotka tekevät hänestä historian veripunaisen henkilön; surun kruunausjuhla, yksi ihmeellisimpiä tapahtumia muistoonmerkittyjen aikojen historiassa; viattoman ristiinnaulitseminen äidin ja rakkaimman opetuslapsen silmien edessä; sotamiehet, jotka heittävät arpaa hänen vaatteistansa; hirveä kuolema, jonka kautta hän antoi maailmalle sen ikuisimman symbolin; ja vihdoinkin hänen ruumiinsa hautaaminen rikkaan miehen hautaan, jolloin se käärittiin egyptiläisiin liinoihin ja balsameerattiin kallisarvoisilla yrteillä ja hyvillä hajuilla, ikäänkuin hän olisi ollut kuninkaan poika. Jos tarkastelee tätä vain taiteen kannalta, niin täytyy olla kiitollinen siitä, että kirkon suurin juhla tarkoittaa tämän murhenäytelmän esittämistä ilman verenvuodatusta. Herransa kärsimyksen salaperäistä esittämistä vuoropuheluin, puvuin ja liikkein; ja minä ajattelen aina ilolla ja kunnioituksen tunteella, että viimeinen jäännös kreikkalaisesta kuorosta, joka muuten on kokonaan mennyt hukkaan taiteelta, on säilynyt messussa laulajain vastauksessa papille.

Kokonaisuudessaan on Kristuksen elämä kuitenkin — niin täydellisesti voi suru ja kauneus yhtyä yhdeksi sekä merkityksensä että ilmenemisensä puolesta, — todellinen idylli, vaikka se loppuukin siihen, että temppelein esirippu repeää, pimeys peittää maan ja kivi vieritetään haudan suulle. Tulee ajatelleeksi häntä aina nuorena sulhasena ystäviensä parissa, jommoiseksi hän todellakin joskus kuvaa itseään; paimenena, joka kuljeskelee laumansa kanssa laaksossa etsien varjoa puun juurella tai vilpoisen virran reunalta; laulajana, joka yrittää sävelin rakentaa Jumalan kaupungin muureja; tai rakastajana, jonka rakkaudelle koko maailma oli liian pieni. Hänen ihmeensä tuntuvat minusta yhtä ihanilta kuin kevään tulo, ja aivan yhtä luonnollisilta. Minusta ei ole lainkaan vaikea uskoa, että hänen persoonallinen viehätysvoimansa oli niin suuri, että yksin hänen läsnäolonsakin saattoi tuottaa rauhaa tuskaakärsiville sieluille ja että ne, jotka koskettivat hänen vaatteitaan tai käsiään, unohtivat kipunsa; tai että, kun hän kulki ohitse elämän valtatiellä, ne, jotka eivät ennen olleet tienneet mitään elämän salaisuudesta, näkivät sen äkkiä selvänä edessänsä, tai että toiset, jotka olivat olleet kuurot kaikille muille paitsi nautinnon äänille, kuulivat ensi kerran rakkauden äänen ja huomasivat, että se oli yhtä sulosointuinen kuin Apollon luuttu; tai että huonot himot pakenivat hänen lähestyesssänsä ja että ihmiset, joiden yksitoikkoinen, mielikuvituksesta köyhä elämä oli ollut kuin yksi kuoleman monista muodoista, ikäänkuin nousivat ylös haudoistansa, kun hän kutsui heitä; tai että hänen opettaessaan vuorenrinteellä ihmisjoukko unohti nälän ja janon ja kaikki maalliset huolet ja että hänen ystävästensä, jotka kuuntelivat hänen puhettansa, kun hän istui heidän keskellään aterioimassa, yksinkertainen ruoka tuntui herkulliselta, vesi maistui hyvältä viiniltä ja koko huone tuoksui hyvänhajuiselta nardukselta.

Renan sanoo kirjassaan *Jeesuksen elämä* — tuossa kauniissa viidennessä evankeliumissa, jota voisi nimittää Pyhän Tuomaan evankeliumiksi — että Kristuksen suuruus ilmenee siinä, että häntä rakastettiin yhtä paljon hänen kuolemansa jälkeen kuin hänen eläissänsäkin. Ja totta tosiaan, jos hänen paikkansa on runoilijoiden parissa, niin on hän myös ensimmäinen kaikista niistä, jotka ovat rakastaneet. Hän ymmärsi, että rakkaus oli suurin kaikista maailman salaisuuksista, joita viisaat olivat etsineet, ja että vain rakkauden kautta ihminen saattoi lähettää spitaalitautesen sydäntä tai Jumalan jalkoja.

Ja ennen kaikkea Kristus on suurin kaikista individualisteista. Nöyryys, samoin kuin kaikki kokemukset, joita taiteilijan sielu ottaa vastaan, on vain ilmestysmuoto. Ihmisen sielua Kristus alati

etsii. Hän nimittää sitä "Jumalan valtakunnaksi", ja hän näkee sen joka ainoassa. Hän vertaa sitä vähäpätöisyyksiin, pieneen siemeneen, kouralliseen hapatusta, helmeen. Sillä ihminen kehittää sieluaan vain vapautumalla vieraista himoista, ulkoa hankitusta kulttuurista ja kaikesta ulkonaisesta omaisuudesta, sekä hyvästä että pahasta.

Minä nousin kaikkea vastaan koko tahtoni voimalla ja luonteeni kapinanhalulla, kunnes minulle ei jäänyt mitään muuta maailmassa jäljelle kuin yksi ainoa asia. Olin kadottanut nimeni, asemani, onneni, vapauteni, omaisuuteni. Minä olin vanki ja rutiköyhä. Mutta minulla oli vielä lapseni jäljellä. Silloin laki äkkiä otti minulta nekin pois. Se oli niin kova isku, etten tiennyt mitä tehdä, ja minä heittäydyin polvilleni, painoin pääni maahan ja sanoin itkien: "Lapsi on kuin Herran ruumis, minä en ole kelvoinen kumpaiseenkaan." Tuo hetki oli minun pelastukseni. Minä ymmärsin, että minun täytyi ottaa kaikki nöyrästi vastaan. Siitä saakka — niin kummalta kuin se saattaa kuuluakin — olen ollut onnellisempi. Sillä minä olen saavuttanut sieluni perimmäisen olemuksen. Monessa suhteessa olen ollut sen vihollinen, mutta minä huomasin, että se odotti minua kuin ystävää. Kun joutuu kosketukseen sielun kanssa, niin tulee mieleltään jälleen lapseksi, niinkuin Kristus sanoo, että ihmisen täytyykin tulla.

On traagillista ajatella, kuinka harvat ihmiset todellakin "omistavat sielunsa" ennenkuin he kuolevat. "Ei mikään ole harvinaisempaa ihmisessä", sanoo Emerson, "kuin omintakeinen teko". Se on aivan totta. Useimmat ihmiset ovat toisia ihmisiä. Heidän ajatuksensa ovat toisten mielipiteitä, heidän elämänsä näyttölemistä, heidän himonsa jäljittelyä. Kristus ei ollut vain täydellinen individualisti, vaan myöskin ensimmäinen individualisti historiassa. Ihmiset ovat yrittäneet tehdä hänestä tavallisen ihmisystävän, tai altruistina antaneet hänelle paikan intoilijoiden ja hempeämielisten parissa. Mutta tosiasiaa hän ei ollut kumpikaan. Sääliä hän tietysti tunsu kaikkia köyhiä ja vankeja, alhaisia ja kurjia ihmisiä kohtaan; mutta hän sääli vielä paljoa enemmän rikkaita, piintyneitä hedonisteja, niitä, jotka heittävät pois vapautensa ruvetakseen maallisten tavaroiden orjiksi, niitä, jotka käyttävät pehmeitä pukuja ja asuvat kuninkaitten palatseissa. Rikkaus ja nautinto olivat hänen mielestään suurempia elämän murhenäytelmiä kuin köyhyys ja suru. Ja mitä epäitsekäisyyteen tulee, niin kukapa käsitti paremmin kuin hän, että kutsumus, eikä vapaa tahto, määrää meidän tekemme, ja ettei voi saada viinirypäleitä orjantappuroista eikä viikunoita ohdakkeista.

Hän ei opettanut, että eläminen toisten hyväksi tuli olla ihmisen elämän määrätty, itsetietoinen päämäärä. Se ei ollut edes hänen oppinsa pohjana. Kun hän sanoo, "Antakaa anteeksi vihollisillenne", niin hän ei sano sitä vihollisen, vaan meidän itsemme tähden, ja siksi että rakkaus on suloisempi kuin viha. Sanoessaan nuorukaiselle: "Myy mitä sinulla on ja anna vaivaisille", niin hän ei ajattele köyhien tukalaa elämää, vaan nuorukaisen sielua, sielua, jota rikkaus tukahdutti. Elämäkatsomuksessaan hän on samaa mieltä kuin taiteilija, joka tietää, että ikuisen itsensä täydennyslain mukaan runoilijan täytyy runoilla, kuvanveistäjän ajatella pronssissa ja maalarin muodostaa maailma tunnelmiensa kuvastimeksi, yhtä varmasti ja luonnollisesti kuin orapihlajan täytyy kukkia keväällä, viljan valjeta korjuuajkana ja kuun määräkulussaan vaihtua kilvestä sirpiksi ja sirpistä kilveksi.

Mutta jollei Kristus siis sanonutkaan ihmisille, "Eläkää toisten hyväksi", niin hän kuitenkin huomasi, ettei ollut minkäänlaista eroitusta toisten ja oman elämän välillä. Siten hän antoi ihmiselle laajennetun, jättäjämaisen persoonallisuuden. Hänen ilmestymisensä jälkeen on jokaisen yksityisen ihmisen historia myös koko maailman historia, tai voi ainakin sitä olla. Kulttuuri on tietysti syventänyt ihmisen persoonallisuuden. Taide on antanut meille tuhat eri sydäntä. Ne, joilla on taiteilijan temperamentti, lähtevät Danten kera maanpakoon ja oppivat, kuinka suolainen toisten leipä on ja kuinka jyrkät heidän polkunsu; hetkeksi he saavuttavat Goethen kirkkauden ja rauhan, ja sittenkin he tietävät liiankin hyvin, miten Baudelaire rukoili Jumalaa —

"O Seigneur, donnez moi la force et le courage de contempler mon corps et mon coeur sans dégoût."

[Oi Herra, anna minulle voimaa ja rohkeutta, jotta voisin tarkastaa ruumistani ja sydäntäni ilman vastenmielisyyttä.]

Shakespearen soneteista he etsivät esille, ehkäpä omaksi vahingoksensa, hänen rakkautensa salaisuuden ja omistavat sen omakseen; he katselevat uusin silmin nykyaikaista elämää, siksi että he ovat kuunnelleet yhtä Chopinin nocturneista, tai pidelleet kädessään kreikkalaisia taide-esineitä, tai lukeneet kertomusta jonkun kuolleen miehen rakkaudesta kuolleen naiseen, jonka hiukset olivat kuin hienointa kultaa ja jonka suu oli kuin granaattiomena. Mutta taiteilijatemperamentin täytyy välttämättä tuntea myötätuntoisuutta sitä kohtaan, joka on saanut ilmaisumuodon. Joko sanoin tai värein, musiikin tai marmorin kautta, Aiskhylos-draaman maalattujen naamioiden takaa tai sisilialaisen paimenen onton ja yhteenliitetyn pillin välityksellä tulee miehen ja hänen sanomansa tulla ilmisäätetuksi.

Taiteilijalle on ilmaisu ainoa muoto, millä hän edes voi kuvitella elämää. Se mikä on mykkää, on hänelle kuollutta. Mutta niin ei ollut Kristuksen laita. Laajalla ja ihmeellisellä mielikuvituksella, joka herättää meissä kunnioitusta, hän omisti valtakunnakseen koko sanattoman maailman, äänettömän

kärsimyksen maailman, ja rupesi itse sen ulkonaiseksi puhe-elimeksi. Ne, joista olen puhunut, jotka ovat mykkiä orjuuden ikeen alla ja joiden äänettömyyden vain Jumala kuulee, hän valitsi veljiksensä. Hän koetti olla sokeitten silmänä, kuurojen korvana, ja huutona niiden huulilla, joiden kieli oli kahlehdittu. Hän tahtoi olla niille lukemattomille, jotka eivät voineet saada ääntänsä kuuluville, pasuunana, jonka kautta he saattoivat huutaa taivaasen. Ja taiteilijaluonteellaan, jolle kärsimys ja suru olivat ilmaisumuotoja, joiden kautta hän saattoi toteuttaa kauneudenkäsitteensä, hän tunsi, ettei aatteella ollut mitään arvoa ennenkuin se oli muuttunut lihaksi ja vereksi ja saanut näkyvän muodon, ja siksi hän otti päällensä surun hahmon, ja sellaisena hän on lumonnut ja hallinnut taidetta suuremmalla voimalla kuin mikään kreikkalainen jumala on kyennyt tekemään.

Sillä kreikkalaiset jumalat huolimatta joustavien jäsentensä valkeasta ja punaisesta väristä, eivät todellisuudessa olleet sitä, miltä he näyttivät. Apollon kaareva otsa oli kuin auringon pyörä aamun sarastaessa kukkulan takaa, ja hänen jalkansa olivat kuin aamun siivet, mutta hän itse oli kohdellut julmasti Marsyasta ja oli tehnyt Nioben lapsettomaksi. Athenen silmien teräskilvet eivät tunteneet sääliä Arakhnea kohtaan; Heran komeus ja riikinkukot olivat hänen ainoa todellinen hienoutensa; ja itse jumalien isä oli liiaksi rakastanut maan tyttäriä. Kaksi syvintä hahmoa kreikkalaisessa mytologiassa olivat uskonnon alalla Demeter, maan jumalatar, joka ei kuulunut Olympon asujamiin, ja taiteen alalla Dionysos, kuolevaisen vaimon poika, jonka syntymähetki oli äidille muuttunut kuolemaksi.

Mutta alhaisimmasta ja yksinkertaisimmasta piiristänsä loi elämä itse olennon, joka oli paljo ihmeellisempi kuin Proserpinan äiti tai Semelen poika. Puusepän työpajasta Natsaretista läksi henkilö, joka oli paljo suurempi kaikkia niitä, joita jumalaistarut ja legendat ovat luoneet, olento, joka, ihmeellistä kyllä, oli määrätty ilmaisemaan maailmalle viinin salaperäistä tarkoitusta ja kedon liljojen todellista kauneutta tavalla, jota ei kukaan muu ole tehnyt, yhtä vähän Kithaironilla kuin Ennassakaan.

Jesaiaan sanat: "Hän oli kaikkein ylönkatsottava ja kaikkein halvin, kipua ja sairautta täynnä. Hän oli niin ylönkatsottu, ettei kenkään kehdannut katsoa hänen päällensä", oli hänen mielestään ollut ennustus hänestä itsestään, ja hänessä ennustus täytyikin. Meidän ei pidä pelästyä sellaista lausetapaa. Jokainen yksityinen taideteos on ennustuksen täyttämistä: sillä jokainen taideteos on mielikuva, joka saa hahmon. Jokaisen inhimillisen olennon tulisi olla ennustuksen toteutus: sillä jokaisen inhimillisen olennon pitäisi toteuttaa jokin ihanne, joko Jumalan tai ihmisen mielen mukaan. Kristus löysi tyyppin ja kiinsi sen, ja se unelma, jonka eräs virgiliaalainen runoilija uneksi joko Jerusalemissa tai Babylonissa, muuttui vuosisatojen kuluttua lihaksi ja vereksi hänen kauttansa, jota maailma "odotti".

Enimmin valitettavaa koko historian kulussa minun mielestäni on se, että Kristuksen oma renessansi, joka synnytti Chartresin tuomiokirkon, Arthur-runoston, Franciskus Assisilaisen elämän, Giotton taiteen ja Danten *Divina Comedia*, ei saanut kehittyä omia ratojaan myöten, vaan että sen keskeytti ja pilasi ikävyyttävä klassillinen renessansi, joka antoi meille Petrarcan, Raphaelin freskot, Palladion rakennustaiteen, jäykän ranskalaisen murhenäytelmän, St. Paulin tuomiokirkon ja Popen runouden — ja kaiken sen, mikä tuli ulkoapäin, kuolleiden sääntöjen vaikutuksesta, eikä puhjennut esiin vaistomaisesti, taiteilijan sielusta. Mutta missä ikänä esiintyy romantinen suunta taiteessa, niin siellä tavataan aina jossakin muodossa Kristus tai Kristuksen henki. Hän esiintyy *Romeossa ja Juliassa*, *Talvisessa tarinassa*, provencelaisessa runoudessa, Coleridgen kertomuksessa *Ancient Mariner*, Keats'in runossa *La Belle Dame sans merci* ja Chattertonin ballaadissa *Ballad of Charity*.

Me saamme kiittää häntä mitä erilaisimmista asioista ja henkilöistä. Hugon romaani *Les Misérables*, Baudelairin *Fleurs du Mal*, se säälän sävy, joka on läpikäypänä venäläisissä novelleissa, Verlaine ja Verlainein runoelmat, Burne-Jones'in ja Morris'in ikkunamaalaukset, seinäpaperit ja 1400-luvun teokset ovat hänen omiaan yhtä hyvin kuin Giotton kellotapulit, Lancelot ja Guinevere, Tannhäuser, Michelangelon kiihkeät, romantiset marmoriteokset, suippokaariarkkitehtuuri ja rakkaus lapsiin ja kukkasiin — noilla molemmilla viimeisimmillä ei ollut klassillisessa taiteessa paljon sijaa, tuskin sen vertaa, että olisivat voineet siinä kasvaa ja leikkiä; mutta kahdennestatoista vuosisadasta alkaen aina meidän päiviimme saakka ne ovat esiintyneet taiteessa eri muodoissa ja eri aikakausina, ilmaantuneet oikullisesti ja sattuman varassa niinkuin lapsilla ja kukkasilla on tapana tehdä. Sillä keväisin on minusta aina tuntunut ikäänkuin kukkasot olisivat olleet piilossa ja tulleet esiin auringon paisteeseen vain siksi, että he pelkäsivät aikaihminen väsyvän niiden hakemiseen ja jättävän sikseen niiden etsimisen; ja lapsen elämä vain huhtikuunpäivältä, jolloin narsissit saavat sekä sadetta että auringonpaistetta.

Mielikuvituksellisuuden rikkaus Kristuksen omassa luonteessa tekee hänet juuri romantiikan tykkiväksi keskustaksi. Runollisen draaman ja balladin ihmeelliset hahmot ovat toisten mielikuvituksen luomia, mutta Jeesus Natsaretilainen loi itsensä omasta mielikuvituksestaan. Jesaiaan huuto ei todellakaan vaikuttanut sen enempää hänen tuloonsa kuin satakielen laulu kuun nousuun — ei sen enempää, vaikkei ehkä vähempääkään. Yhtä paljon hän teki tyhjäksi ennustuksen kuin vahvasti sitä. Sillä joka kerta, kun jokin odotus täyttyi, oli toinen, joka pettyi. "Kaikessa kauneudessa", sanoo Bacon, "on aina tuntemattomia suhteita", ja niistä, jotka ovat hengestä syntyneet — se on, niistä, jotka

samoinkuin hänkin ovat liikevoimia — sanoo Kristus, että he ovat kuin tuuli, joka "puhaltaa kussa hän tahtoo, etkä tiedä kusta hän tulee, taikka kuhunka hän menee." Senvuoksi hän taiteilijana on niin mieltäkiehtova. Hänellä on kaikki ne alkuaineet, jotka antavat väriä elämälle: salaperäisyyttä, uutuutta, paatosta, innostusta, hurmausta, rakkautta. Hän vetoo ihmisen tunteeseen ja herättää sen tunnelman, jonka kautta yksin häntä voi ymmärtää.

Ja minua ilahuttaa ajatella, että jos hän on "kaikkeakäsittävä mielikuvitus", niin silloin maailmakin on luotu samasta aineesta. Minä sanoin *_Dorian Gray_*ssä, että maailman suuret synnit tapahtuvat aivoissa: mutta kaikki tapahtuukin aivoissa. Me tiedämme nyt, ettemme näe silmillä emmekä kuule korvilla. Ne ovat vain johtokanavia, jotka täysin tai puutteellisesti välittävät aistimuksia. Aivoissahan unikko punertaa, omena tuoksuu ja leivo laulaa.

Viime aikoina olen innokkaasti tutkinut neljää suorasanaista runoelmaa Kristuksesta. Jouluna minun onnistui saada käsiini kreikkalainen testamentti, ja joka aamu puhdistettuani koppini ja kiillotettuani tina-astian, minä luen hiukan evankeliumeista, noin tusinan värssyjä sieltä-täältä. Siten on suloista aloittaa päivänsä. Jokaisen ihmisen, niidenkin, jotka viettävät vaihtelevaa ja levotonta elämää, tulisi tehdä samoin. Loppumattomat kertaamiset sekä sopivissa että sopimattomissa tilaisuuksissa ovat riistäneet evankeliumeilta niiden tuoreuden, alkuperäisyyden ja yksinkertaisen romantisen viehätöksen. Me kuulemme niitä luettavan aivan liian usein ja aivan liian huonosti, ja kaikki kertaaminen kuolettaa hengen. Kun lukee kreikkalaista tekstiä, niin tuntuu siltä kuin ahtaasta ja pimeästä talosta astuisi puutarhaan liljojen keskelle.

Lukiessani nautintoni tuli kahdenkertaiseksi, kun ajattelin, että meillä siinä luultavasti on edessämme se puhetapa, jota Kristus todellisuudessa käytti, hänen omat sanansa, *ipsissima verba*. Ennen aina luultiin, että Kristus puhui aramean kieltä. Sitä Renankin oletti. Mutta nyt me tiedämme, että galilealaiset talonpojat, samoinkuin irlantilainen kansa meidän päivinäimme, olivat kaksikielisiä ja että kreikka oli tavallinen keskustelukieli Palestiinassa, niinkuin kaikkialla idässä. Minä en voinut koskaan sulattaa sitä ajatusta, että me tunsimme Kristuksen sanat vain käännöksen käännöksestä. Minua ilahuttaa se ajatus, että Charmides olisi ainakin kielen puolesta voinut kuunnella hänen puhettansa, ja Sokrates väitellä hänen kanssansa, ja Plato ymmärtää häntä; että hän todellakin sanoi: *εγω ειμι ο ποιημην ο καλος* — minä olen hyvä paimen; että kun hän ajatteli kukkasia kedolla ja sanoi, etteivät ne työtä tee eikä kehrää, hänen sanansa kuuluivat: *καταμαθετε τα κρινα του αγρου πως αυξανει ου κοπια ουδε νηθει*], ja että hänen viimeinen sanansa, kun hän lausui: "se on täytetty" kuului juuri niin kuin Pyhä Johannes sen meille kertoo: *τετελεσται* eikä sen enempää.

Lukiessani evankeliumeja — varsinkin Pyhän Johanneksen, tai sen gnostikon, joka otti hänen nimensä ja viittansa — ja tullessani yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että mielikuvitus on kaiken henkisen ja ruumiillisen elämän pohja, niin huomaa myöskin, että Kristukselle mielikuvitus oli vain yksi rakkauden muoto, ja että rakkaus oli hänelle kaikkivaltias sanan täydellisimmässä merkityksessä. Noin kuusi viikkoa sitten sain lääkäriltä luvan syödä vehnäleipää karkean, mustan leivän asemesta, joka on tavallisena vankilaravintona. Se on suuri herkku minulle. Voi tuntua kummalta, että kuiva leipä voisi kellekään olla herkkua. Minulle se on niin suuri herkku, että joka aterian jälkeen syön tarkasti jokaisen murunkin tinalautaseltani tai karhealta käsiliinalta, jota käytetään pöytäliinana, jotta pöytä ei tahraantuisi; en tee sitä siksi, että minun olisi nälkä — saan nykyään aivan riittävästi ruokaa — vaan ainoastaan sen vuoksi, ettei mitään hukkuisi siitä, mitä minulle on annettu. Samalla tavalla pitäisi myös ottaa vaarin rakkaudesta.

Kristuksella, samoinkuin kaikilla viehättävillä henkilöillä, oli kyky puhua kauniisti, sekä myös saada muut ihmiset puhumaan hänelle kauniisti; ja minä olen suuresti ihastunut siihen kertomukseen, jonka Pyhä Markus kertoo meille kreikkalaisesta vaimosta, jonka uskoa Kristus koetteli sanomalla hänelle, ettei hän voinut antaa hänelle Israelin lasten leipää, ja johon tämä vastasi: "syövät penikatkin — kumaria — pöydän alla lasten muruista". Useimmat ihmiset elävät saadakseen rakkautta ja ihailua osaksensa. Mutta meidän tulisi elää rakastaaksemme ja ihaillaksemme. Jos meille annetaan rakkautta, niin meidän tulisi tunnustaa, ettemme sitä ansaitse. Ei kukaan ansaitse rakkautta. Se tosiasia, että Jumala rakastaa ihmistä, osoittaa meille, että ihanteellisten asioiden jumalallisessa säädännössä on kirjoitettu, että iankaikkista rakkautta on annettava iankaikkisesti kelvottomalle. Tai jos tätä lausetta tuntuu katkeralta kantaa, niin sanokaamme, että jokainen ansaitsee rakkautta paitsi se, joka luulee sitä ansaitsevansa. Rakkaus on sakramentti, jota olisi polvilla vastaanotettava, ja niiden huulilla ja sydämessä, jotka ottavat sen vastaan, pitäisi olla sanat: *Domine, non sum dignus* — Herra, en ole minä mahdollinen.

Jos koskaan enää kirjoitan, nimittäin teen taiteellista työtä, niin on varsinkin kaksi aihetta, joista ja joiden kautta minä tahdon puhua: toinen on "Kristus romantisen liikkeen edeltäjänä elämässä", toinen "Taide-elämä katsottuna ulkonaisen elämän yhteydessä." Edellinen aihe on tietysti hyvin mieltäkiehtova, sillä minä en näe Kristuksessa ainoastaan korkeimman romantisen tyyppin tunnusmerkkejä, vaan myöskin kaiken sen, mikä on satunnaista ja arvaamatonta romantisessa

temperamentissa. Hän kaikkein ensimmäisenä sanoi ihmisille, että heidän tuli elää kuin kukkaset. Hän kiinsi tämän lauseen. Hän valitsi lapset tyypeiksi, jommoisiksi ihmisten tuli pyrkiä. Hän näytti niitä esimerkkinä vanhemmille, ja tämä on aina minun omasta mielestäni ollut pää-etu lapsista, jos siitä, mikä on täydellistä, on oleva etua. Dante kuvaa ihmissielua, kun se nousee Jumalan kädestä, "itkevänä ja nauravana kuin pieni lapsi", ja Kristus näki myöskin, että jokaisen sielun tuli olla *a guisa di fanciulla che piangendo e ridendo pargoleggia*. [Lapsen tapainen, joka itkien ja nauraen lepertelee.] Hän tunsu, että elämä oli vaihteleva, lyhytaikainen, liikkuva, ja jos sallisi sen jähmettyä johonkin muotoon, niin se merkitsisi samaa kuin kuolema. Hän ymmärsi, ettei ihmisten pitänyt liian vakavasti kiintyä ajallisiin, jokapäiväisiin asioihin: että epäkäytännöllisyys oli jotakin suurta: ettei ihmisen tullut liiaksi huolehtia ulkonaisista asioista. Linnut eivät sitä tehneet, miksikä siis ihminen? Hän on ihastuttava sanoessaan: "Älkääät surko huomisesta päivästä; eikö henki enämpi ole kuin ruoka? ja ruumis parempi kuin vaate?" Kreikkalainen olisi voinut käyttää tätä viimeistä lausetta. Se on täynnä kreikkalaista henkeä. Mutta Kristus yksin saattoi sanoa molemmat ja siten antaa meidän elämällemme täydellisen ojennusnuoran.

Hänen siveysoppinsa on kauttaaltaan myötätuntoisuutta, juuri sitä, mitä siveysopin pitäisi olla. Vaikkei hän koskaan olisi sanonut muuta kuin: "Sentähden hänelle paljo syntiä anteeksi annettiin, että hän paljon rakasti", niin hänen olisi kannattanut kuolla saadakseen sanoa sen. Hänen oikeutensa on kauttaaltaan runollista oikeutta, juuri mitä oikeuden tulee olla. Kerjäläinen tulee taivaasen siksi, että hän on ollut onneton. En voi löytää parempaa syytä, miksi hänet sinne lähetetään. Ne, jotka työskentelevät viinitarhassa tunnin aikaa iltaviileydessä, saavat yhtä suuren palkan kuin ne, jotka ovat kantaneet päivän kuorman ja helteen. Miksikä he eivät saisikin? Luultavasti ei kukaan ollut ansainnut mitään. Tai ehkä he olivat toisenlaisia ihmisiä. Kristus ei voinut sietää hengettömiä, koneellisia järjestelmiä, jotka kohtelevat ihmisiä kuin elottomia olentoja ja kaikkia aivan samalla tavalla: hän ei tuntenut lakeja: vain poikkeuksia oli olemassa, ikäänkuin kukaan, tai mikään, olisi toisensa kaltainen maailmassa!

Se, mikä on perussäveleenä romantisessa taiteessa, oli hänelle luonnollisen elämän oikeana pohjana. Hän ei tuntenut muuta pohjaa. Ja kun he toivat hänen eteensä ihmisen, joka oli tavattu synninteossa, ja osoittivat hänelle hänen tuomionsa lakiin kirjoitettuna, ja kysyivät mitä oli tehtävä, niin hän kirjoitti sormellansa maahan ikäänkuin hän ei olisi kuullut heitä, ja lopulta, kun he ahdistivat häntä, hän ojensi itsensä ja sanoi: "Joka teistä on synnitön, se heittäköön ensin häntä kivellä." Kannatti elää saadakseen sanoa tämän.

Samoin kuin kaikki runolliset luonteet hän rakasti oppimattomia. Hän tiesi, että oppimattoman sielussa on aina tilaa suurelle aatteelle. Mutta hän ei voinut sietää typeriä, varsinkin niitä, joita sivistys on typeröittänyt: ihmisiä, jotka ovat täynnä mielipiteitä ymmärtämättä niistä ainoatakaan, tuo erityinen nykyaikainen tyyppi, jonka Kristus muutamain sanoin esittää kuvatessaan niitä, joilla on opin avain, mutta eivät voi sitä itse käyttää, eivätkä salli toistenkaan, vaikka sillä voisi avata oven Jumalan valtakuntaan. Hän oli aina sodassa poroporvarillisuutta vastaan. Ja sitä sotaa täytyy jokaisen valon lapsen käydä. Poroporvarillisuus oli vallitsevana sävynä siinä ajassa ja yhteiskunnassa, jossa hän eli. Aatteiden hitaassa vastaanottavaisuudessaan, ikävässä arvokkaisuudessaan, jyrkässä oikeauskoisuudessaan, ulkonaisen menestyksen halussa, täydellisessä antautumisessaan elämän aineelliseen puoleen ja naurettavassa oman itsensä arvossapitämisessään Jerusalemin juutalaiset olivat Kristuksen aikana täydellisiä esikuvia meidän päiviemme englantilaisille poroporvareille. Kristus pilkkasi ulkokultaisuuden "valkeaksi sivuttuja hautoja" ja kiinsi tämän lauseen ikuisiksi ajoiksi. Hän puhui maallisesta menestyksestä kuin jostakin halveksittavasta. Hän ei nähnyt siinä yhtään mitään. Hän näki rikkaudessa vain esteen ihmiselle. Hän ei tahtonut, että elämä olisi uhrattava jollekin ajatusten tai siveyden järjestelmälle. Hän huomautti, että muodot ja seremoniat olivat säädetyt ihmistä varten, eikä ihminen muotoja ja seremonioja varten. Hän piti sabbatti-intoilijoiden oppia arvottomien muotojen tyyppinä. Viieleän ihmisystävyyden, kerskailevan, julkisen hyväntekeväisyyden, ikävän muodollisuuden, joka hivelee keskiluokan sydämiä, hän paljasti syvällä halveksumisella. Se mitä nykyään sanotaan oikeauskoisuudeksi, on meille vain mukava ja ajattelematon alistuminen; mutta heille ja heidän käsissänsä se oli hirveä ja lamauttava hirmuvalta. Kristus sen poisti. Hän näytti, että hengellä yksin on arvoa. Hänestä oli hauska osoittaa heille, että vaikka he aina lukivat lakia ja profeettoja, niin heillä ei sittenkään ollut vähintäkään aavistusta kummankaan tarkoituksesta. Sen sijaan, että he jaoittivat jokaisen eri päivän kymmeneen osaan määrättyjen velvollisuuksien tottumuksen-omaiseen kaavaan, samoin kuin he kymmeneen osaan jakoivat rahansa ja mittansakin, sen sijaan hän saarnasi miten tärkeätä oli elää täydesti joka ainoana hetkenä.

Ne, jotka hän pelasti synnistä, pelastuivat aivan yksinkertaisesti vain heidän elämänsä kauniiden hetkien vuoksi. Kun Maria Magdaleena näkee Kristuksen, niin hän särkee kallisarvoisen alabasterimaljakon, jonka yksi hänen seitsemästä rakastajastaan on antanut hänelle, ja kaataa hyvänhajuiset yrtit Kristuksen väsyneille ja tomuisille jaloille, ja tuon yhden hetken vuoksi saa hän iankaikkisesti istua Ruutin ja Beatricen kanssa paradiisin lumivalkoisten ruusupensaitten varjossa. Kaikki mitä Kristus sanoo meille hellänä varoituksena on se, että joka hetken tulisi olla täynnä

kauneutta, että sielun alati pitäisi olla valmiina vastaanottamaan ylkää, aina kuunnella rakastetun ääntä, sillä poroporvarillisuus on vain se puoli ihmisen luontoa, jota mielikuvitus ei kirkasta. Hän näkee kaikki elämän suloiset vaikutteet ikäänkuin valonsäteinä: mielikuvitus itse on valon maailma. Se on luonut maailman, eikä maailma sittenkään kykene sitä käsittämään; sillä mielikuvitus on vain rakkauden ilmaisumuoto, ja vain rakkaus ja rakastamiskyky erottaa toisen inhimillisen ihmisen toisesta.

Mutta silloin kun Kristus joutuu tekemiseen syntisen kanssa, hän on kaikista romantisin, sen todellisimmassa merkityksessä. Maailma oli aina rakastanut pyhimystä siksi, että tämä oli lähin askel Jumalan täydellisyyteen. Kristus jumalallisella vaistollaan näytti aina rakastaneen syntistä siksi, että hän oli lähin askel ihmisen täydellisyyteen. Hänen korkein toiveensa ei ollut parantaa ihmisiä, yhtä vähän kuin hänen korkein toiveensa oli lievittää tuskaa. Hänen päämääränsä ei ollut käännyttää mielenkiintoista varasta ikäväksi, rehelliseksi ihmiseksi. Hän ei olisi pannut suurta arvoa vapautettujen vankien avustamisyhdistykseen eikä muihin senkaltaisiin uudenaikuisiin yrityksiin. Publikaanin käännyttäminen fariseukseksi ei olisi hänen mielestään ollut mikään ansiokas teko. Mutta tavalla, jota maailma ei vielä ole ymmärtänyt, hän katsoi, että synty ja suru itsessään olivat jotakin pyhää ja kaunista ja tavallaan täydellisyyden muotoja.

Tuo ajatus tuntuu varsin vaaralliselta. Niin se onkin — kaikki suuret ajatukset ovat vaarallisia. Että se oli Kristuksen ajatus, siitä ei ole epäilyä. Että se on oikea ajatus, sitä en minä itse epäile.

Tietysti syntisen täytyy katua. Mutta minkä vuoksi? Yksinkertaisesti sen vuoksi, ettei hän muulla tavalla voisi selvittää itselleen mitä hän on tehnyt. Katumuksen hetki on alku johonkin uuteen. Ja vieläkin enemmän: se on se keino, jonka avulla ihminen muuttaa entisyytensä. Kreikkalaiset luulivat sitä mahdottomuudeksi. He sanovat usein aforismeissansa: "Eivät edes Jumalat voi entisyyttä muuttaa." Kristus osoitti, että halvinkin syntinen saattoi sitä tehdä, että se oli ainoa, mitä hän saattoi tehdä. Jos Kristukselta olisi kysytty, niin hän olisi sanonut — minä olen aivan varma siitä — että sinä hetkenä, jolloin tuhlaajapoika lankei polvilleen ja itki, hän muutti koko entisen elämänsä, tuon elämän, jolloin hän irstaisuudessa oli hukannut varansa, sikoja kainnut ja himoinnut rapaa, jota siat söivät, kauniiksi ja pyhiksi hetkiksi. Useimpien ihmisten on vaikea käsittää tätä ajatusta. Tahtoisin väittää, että ihmisen täytyy joutua vankilaan ymmärtääkseen sitä. Jos todellakin niin on, niin maksaa vaivaa istua vankilassa.

Kristuksen olemuksessa on jotakin aivan erikoista. Samoin kuin sarastus käy ennen aamun valkenemista, ja talvipäivät voivat olla niin aurinkoisia, että ne viettelevät kevätkukan tuhlaamaan kultaansa ennen aikojaan, ja mielettömän linnun rakentamaan pesänsä paljaille oksille, samoin on tietysti ollut kristityitä ennen Kristusta. Siitä meidän pitäisi olla kiitollisia. Onnettomuus on vain siinä, ettei niitä ole ollut hänen jälkeensä. Yksi poikkeus on kuitenkin ollut, Pyhä Franciskus Assisilainen. Mutta Jumala oli antanut hänelle syntyessään runoilijan sielun, ja itse hän aivan nuorena oli ottanut köyhyyden morsiamekseen salaperäiseen avioliittoon: ja runoilijan sielulla ja kerjäläisen ruumiilla hän huomasi tien täydellisyyteen helpoksi. Hän ymmärsi Kristusta ja tuli hänen kaltaiseksensa. Meidän ei tarvitse lukea kirjaa Liber Conformitatum saadaksemme tietää, että Pyhän Franciskusuksen elämä oli todellinen *Imitatio Christi*, Kristuksen seuraaminen, runoelma, johon verrattuna tämän niminen kirja ei ole muuta kuin proosaa.

Kun kaikki on sanottu Kristuksesta, niin huomaamme hänessä suurimmaksi viehätyskseen sen, että hän on aivan kuin taideteos. Hän ei oikeastaan opeta meille mitään, mutta hänen läheisyydessään ihminen tulee joksikin. Ja jokaisella on etuoikeus päästä hänen läheisyyteensä. Kerran ainakin elämässään jokainen astuu Kristuksen kanssa Emaukseen.

Mitä minun toiseen aiheeseen tulee, taiteellisen elämän suhteesta ulkonaiseen elämään, niin tuntuneen varmaan oudolta, että minä olen valinnut juuri sen aineen. Ihmiset viittaavat Reading Gaoliin ja sanovat: "Sinne taiteellinen elämä johtaa ihmisen". No, voisihan se johtaa pahempaankin paikkaan. Koneellisemmat ihmiset, joille elämä on ovelaa keinottelua, joka riippuu tarkoista keinojen ja tointen punnitsemisesta, tietävät aina mihin heidän tulee mennä, ja menevätkin sinne. He aloittivat sillä ihanteellisella toiveella, että he pääsisivät seurakunnan kirkonvartioiksi, ja olkoot he missä asemassa hyvänsä, niin seurakunnan kirkonvartijoiksi he pääsevät, mutta ei myöskään muuksi. Ihminen, joka haluaa tulla joksikin ulkopuolella omaa itseänsä, joko parlamentin jäseneksi tai kelvolliseksi maustekauppiaksi tai suosituksi asianajajaksi tai tuomariksi tai joksikin muuksi yhtä ikäväksi, pääsee aina siksi, miksi hän on halunnut. Se on hänen rangaistuksensa. Ne, jotka haluavat naamiota, saavat sitä kantaa.

Mutta elämän liikevoimien ja niiden, joissa nuo liikevoimat ovat muuttuneet lihaksi ja vereksi, niiden laita on aivan toinen. Ihmiset, jotka vain haluavat itsensä toteuttamista, eivät koskaan tiedä minne mennä. He eivät voi sitä tietää. Sanan yhdessä merkityksessä on tietysti välttämätöntä, niinkuin kreikkalainen oraakkeli sanoi, tuntea itsensä: siinä on tiedon ensimmäinen tehtävä. Mutta viisauden korkein päämäärä on siinä, että tajuaa, ettei ihmisen sielua voi oppia tuntemaan. Perimmäinen

salaisuus on ihminen itse. Kun on punninnut aurinkoa vaa'alla ja mitannut kuun askeleita ja kartoittanut seitsemän taivaan tähti tähdeltä, niin jäljelle jää sittenkin oma itse. Kuka voi laskea oman sielunsa kiertorataa? Kun poika läksi etsimään isänsä aseja, niin hän ei tiennyt, että Jumalan mies odotti häntä kruunausöljy kädessä ja että hänen sielunsa jo oli kuninkaan sielu.

Toivon saavani elää kyllyiksi kauan voidakseni luoda sellaisen teoksen, jotta elämäni ehtoona voisın sanoa: "Niin! juuri tähän taiteellinen elämä johtaa ihmisen!" Kaksi täydellisintä elämää, mitä minä omasta kokemuksesta olen nähnyt, ovat Verlaine ja ruhtinas Krapotkinin: kumpikin on viettänyt vuosikausia vankeudessa: edellinen on ainoa kristillinen runoilija, joka on elänyt Danten jälkeen; jälkimäisellä on tuon ihmeellisen Valkean Kristuksen sielu, joka näyttää tulevan Venäjältä. Ja näinä viimeisinä seitsemänä, kahdeksana kuukautena, huolimatta niistä melkein yhtämittäisistä suruista, jotka ulkoa maailmasta ovat minua kohdanneet, olen tullut suoranaiseen yhteyteen uuden hengen kanssa, joka työskentelee tässä vankilassa ihmisten ja esineitten kautta ja joka on auttanut minua enemmän, kuin mitä sanoin voin selittää. Ensimmäisenä vuonna vankilassa en voi muistaa tehneeni muuta kuin vääntäneeni käsiäni voimattomassa tuskassa ja sanoneeni: "Millainen loppu, millainen hirveä loppu!" Mutta nyt sen sijaan koetan sanoa itselleni, ja sanonkin joskus, kun en rääkkää itseäni, aivan vilpittömästi: "Millainen alku, millainen ihmeellinen alku!" Se voi todellakin olla sitä. Se voi siksi tulla. Jos se siksi tulee, niin olen suuressa kiittolisuudenvelassa tälle uudelle persoonallisuudelle, joka on muuttanut jokaisen ihmisen elämän tällä paikalla.

Sen voi helposti ymmärtää kun sanon, että jos olisin päässyt vapaaksi viime toukokuussa, niinkuin koetin pyrkiä, niin olisin lähtenyt täältä kiroten tätä vankilaa niin katkeralla vihalla, että se olisi myrkyttänyt minun elämäni. Olen saanut olla vuotta kauemmin vankilassa, mutta hyvyys on tunkeutunut tänne meidän kaikkien luokse, ja nyt kun lähden täältä, niin muistan aina sitä suurta ystävällisyyttä, jota melkein jokainen täällä on osoittanut minulle, ja vapautuspäivänäni minulla on tilaisuus lausua kiitokseni monelle ja pyytää heitä muistamaan minua.

Vankilajärjestelmä on kokonaan väärä. Tahtoisin antaa vaikka mitä, jos voisın muuttaa sitä päästyäni vapaaksi. Aion ainakin koettaa. Mutta ei mikään maailmassa ole niin väärää, ettei hyvyyden henki, joka on rakkauden henki, se Kristuksen henki, jota ei löydy kirkoissa, voisi muuttaa sitä, jollei oikeaksi, niin ainakin sellaiseksi, että sitä voi kestää ilman liian suurta sydämen katkeruutta.

Minä tiedän myös, että tuolla ulkona on minulle varattu paljon ilonaihetta, alkaen niistä suloisista olennoista, joille Pyhä Franciskus Assisilainen on antanut nimeksi tuuli veljeni ja sade sisareni, aina suurten kaupunkien puodinikkunoihin ja auringonlaskuihin. Jos tekisin luettelon kaikesta siitä, mikä minulla on jäljellä, niin en tiedä missä lopettaisin: sillä, totta tosiaan, Jumala loi maailman minua varten yhtä paljon kuin ketään muutakaan varten. Ehkäpä vien vankilasta mukanaan jotakin, jota minulla ei ollut ennen. Minun ei tarvitse sanoa, että minulle parannukset moraalisissa ovat yhtä tyhjämpäisiä ja mauttomia kuin parannukset jumaluusopissakin. Mutta vaikka ihminen osoittaa vain typerää teeskentelyä siinä, että luulottelee tulevansa paremmaksi ihmiseksi, niin on sen etuoikeus, joka on kärsinyt, tulla syvemmäksi ihmiseksi. Ja siksi minä luulen tulleeni.

Jos päästyäni vapaaksi joku ystäväni panisi toimeen juhlan, eikä kutsuisi minua siihen, niin en panisi sitä yhtään pahakseni. Voin olla täysin onnellinen itsekseni. Kukapa ei olisi täysin onnellinen, jolla on vapautta, kukkia, kirjoja ja kuutamoa? Sitäpaitsi juhlat eivät enää ole minua varten. Olen itse pannut toimeen liian monta, jotta niistä vielä välittäisin. Se puoli elämää on minulta lopussa, onneksi, uskallan sanoa. Mutta jos päästyäni vapaaksi suru kohtaisi jotakuta ystäväni, eikä hän sallisi minun ottaa siihen osaa, niin tuntisin katkeruutta. Jos hän sulkisi minulta surutalon ovet, niin palaisin takaisin yhä uudestaan ja pyytäisin päästä sisään, jotta voisın ottaa osaa siihen, mihin minulla on oikeutta. Jos hän arvelisi, etten ansaitsisi sitä, etten kelpaisi itkemään hänen kanssansa, niin olisi se minulle kaikkein raskain nöyryytys, kaikkein katkerin tapa, millä minua voitaisiin loukata. Mutta se ei voisi tapahtua. Minulla on oikeus ottaa osaa suruun, ja se, joka voi katsella maailman suloutta ja ottaa osaa sen suruun, ja ymmärtää osittain kumpaistakin mysteriota, on välittömässä yhteydessä sen kanssa, mikä on jumalallista, ja on tullut niin lähelle Jumalan salaisuutta, kuin ihminen voi tulla.

Ehkäpä minun taiteeseni, yhtä hyvin kuin elämäänikin, voi tulla vieläkin syvempi sävy, jonka tunne on kokonaisempi ja vaikutus välittömämpi. Ei laajuus ole nykyaikuisen taiteen todellinen määrä, vaan syvällisyys. Me emme enää taiteessa ole sidotut tyyppiin. Poikkeuksiin meidän tulee kiinnittää huomiomme. Minä en voi kuvata kärsimyksiäni siinä muodossa, kuin ne ilmenivät, sitä minun tuskin tarvinnee sanoa. Taide alkaa siinä, missä jäljittely loppuu, mutta jotakin täytyy tulla minun työhöni, täysinäisemmät muistot, rikkaammat sävelet, ihmeellisemmät vaikutukset, yksinkertaisempi rakenne — jotakin esteettistä arvoa ainakin.

Kun Marsyas "riistettiin jäsentensä tupesta" — *della vagina delle membre sue*, käyttäakseni yhtä Danten kauheimmista Tacituksen omaisista lauseparsista — niin hänen laulunsa oli vaiennut, sanoivat kreikkalaiset. Apollo oli voittanut. Lyyra oli voittanut huilun. Mutta ehkäpä kreikkalaiset erehtyivät.

Minä kuulen usein Marsyaksen huudon nykyaikuisessa taiteessa. Baudelairella se on katkera, Lamartinella suloinen ja valittava, Verlainella salaperäinen. Se piilee Chopinin musiikin hillityissä sulatuksissa. Se esiintyy siinä tyytymättömässä ilmeessä, joka kummittelee Burne-Jonesin naiskasvoissa. Myöskin Matthew Arnoldilla, jonka laulu Callicleesta kertoo meille "suloisen, houkuttelevan lyyran triumfeista" ja "mainehikkaasta lopullisesta voitosta" niin lyyrillisestä kauneudesta loistavin sävelin, — hänelläkin on sitä varsin paljon; epäilyksen ja rauhattomuuden kiihkeästä pohjasävelestä, joka asuu hänen sävelissään, ei Goethe eikä liioin Wordsworth voineet häntä vapauttaa, vaikka hän seurasi kumpaistakin vuorossansa, ja kun hän tahtoo surra *Thyrsis* tä, tai laulaa *Mustalais-ylioppilaasta*, niin hänen täytyy tarttua huiluun saadakseen ilmi sävelmänsä. Mutta vaikenipa frygiläinen fauni tai ei, minä en voi vaieta. Ilmaisuu on minulle yhtä välttämätöntä kuin lehdet ja kukat noille mustille puunoksille, jotka näkyvät vankilan muurin yläpuolelta ja levottomasti liikkuvat tuulessa. Minun taiteeni ja maailman välillä on nyt leveä kuilu, mutta taiteen ja minun välillä sitä ei ole. Ainakin minä toivon, ettei sitä ole olemassa.

Jokaiselle meistä on määrätty erilaiset kohtalot. Minun osakseni on tullut julkinen häväistys, pitkä vankeudenaika, kärsimystä, köyhyyttä ja häpeää, mutta minä en ole sen arvoinen — en ainakaan vielä. Muistan, että minulla oli tapana sanoa, että luulin voivani kestää todellista murhenäytelmää, jos se tulisi minun luokseni purppuravaipassa ja jalon surun naamiossa, mutta että nykyajan pahin vika oli siinä, että se puki murhenäytelmän huvinäytelmän verhoon, jotta suuret tosiasiat muuttuivat jokapäiväisiksi tai tyylyttömiksi. Tämä pitää täydellisesti paikkansa nykyaikaan nähden. Ja ehkäpä olevien olojen laita on ollutkin sellainen. On sanottu, että marttyyrius on aina katselijasta tuntunut kehnolta. Yhdeksästoista vuosisata ei ole mikään poikkeus säännöstä.

Kaikki minun murhenäytelmässäni on ollut inhottavaa, kehmua, vastenmielistä, tyyliöntä; yksin meidän pukummekin tekee meidät luonnottomiksi. Me olemme surun klovneja, joiden sydän on murtunut. Meidän tulee herättää ihmisissä huumorin tunnetta. Marraskuun 13:nä p. 1895 minut tuotiin tänne Lontoosta. Kello kahdesta puoli kolmeen sinä päivänä minun täytyi seisoa Clapham Junction aseman keskisillalla vangin puvussa ja käsirautoissa kaikkien nähtävänä. Minut oli otettu pois sairashuoneosastolta ilmoittamatta minulle siitä edeltäpäin. Kaikista mahdollisista olennoista olin minä enimmin groteski. Kun ihmiset näkivät minut, niin he nauroivat. Jokainen juna, joka tuli asemalle, lisäsi katselijajoukkoa. Ei mikään voinut hillitä heidän iloansa. Se tapahtui tietysti ennenkuin he tiesivät kuka minä olin. Kun he saivat sen tietää, niin heidän naurunsa vain yltyi. Puolen tuntia minä seisoin siinä harmaassa marraskuun sateessa, pilkkaavan roskaväen keskellä.

Kokonaisen vuoden aikana tämän jälkeen minä itkin joka päivä samaan aikaan ja yhtä kauan. Se ei ole niin traagillista, kuin miltä se voi kuulua. Niille, jotka ovat vankeudessa, ovat kyneleet jokapäiväisen kokemuksen osana. Päivä vankeudessa, jona ei itke, on päivä, jolloin sydän on kova, eikä päivä, jolloin sydän on onnellinen.

Mutta nyt minä todellakin rupean säälimään enemmän niitä, jotka nauroivat kuin itseäni. Tietysti en silloin, kun he näkivät minut, seisonut pedestalillani, vaan häpeäpaalussa. Mutta ainoastaan mielikuvitukseton luonne tuntee mielenkiintoa pedestalilla seisovaa ihmistä kohtaan. Pedestalili voi olla hyvin epätodellinen kapine. Häpeäpaalu on hirveää todellisuutta. Heidän olisi myös pitänyt ymmärtää tulkita surua paremmin. Olen sanonut, että surun alla piilee aina surua. Olisi vieläkin viisaampaa sanoa, että surun alla aina piilee sielu. Ja pilkata sielua, joka kärsii, on julmaa. Elämän ihmeellisen yksinkertaisessa taloudessa ihmiset saavat vain takaisin sen, minkä he itse ovat antaneet, ja jollei ihmisellä ole kylliksi mielikuvitusta tunkeutuakseen ulkokuoren läpi ja tunteakseen sääliä, mitäpä muuta hänen osakseen voisi tulla kuin pilkan sääliä?

Minä puhun mielentilastani muuton aikana vain siksi, että käsitettäisiin, kuinka vaikea minun on ollut tuntea mitään muuta kuin katkeruutta ja epätoivoa rangaistukseni johdosta. Minun täytyy sittenkin koettaa, ja silloin-tällöin on minulla hetkiä, jolloin mieleni on alistuvainen ja nöyrä. Koko kevät voi olla kätkeytyneenä pieneen silmukkaan, ja leivon alhaalla maaperässä oleva pesä voi sisältää riemun, joka on monien rusottavien aamunsarastusten airueena. Ja samalla tavalla ehkäpä se elämän kauneus, joka vielä on minulle varattuna, piilee jossakin alistumisen ja nöyryytyksen hetkessä. En voi muuta kuin jatkaa oman kehitykseni rataa sekä ottamalla vastaan kaiken mikä minua kohtaa, tehdä itseni sen arvoiseksi.

Ihmisillä oli tapana sanoa minusta, että olin liiaksi individualisti. Minun pitää tulla vieläkin enemmän individualistiksi, kuin mitä koskaan olen ollut. Minun täytyy saada vielä paljoa enemmän omasta itsestäni kuin ennen, ja vaatia vähemmän maailmalta kuin koskaan ennen. Tosiaankin, minun perikatoni ei johtunut liian suuresta elämän individualismista, vaan pikemmin liian pienestä. Ainoa häpeällinen, anteeksiantamaton ja kaikkina aikoina moitittava teko minun elämässäni oli se, että saatoin vedota yhteiskuntaan apua ja suojelusta anoen. Sellainen vetoaminen olisi individualistin kannalta katsoen ollut kylläkin paha, mutta millä tätä tekoa koskaan voidaan puolustella? Tietysti kun kerran olin saattanut liikkeelle yhteiskunnan voimat, niin yhteiskunta kääntyi minua vastaan ja sanoi: "Oletko koko

elämäsi ajan vastustanut minun lakejani ja nytkö vetoat näihin samoihin lakeihin saadaksesi suojaa? Saat nähdä, miten nämät lait toimivat täydellä voimallaan. Saat alistua niiden alle, joihin olet vedonnut!" Tuloksena on se, että istun vankeudessa. Varmaankaan ei kukaan ole sortunut niin häpeällisesti, eikä niin häpeällisten välikappaleiden kautta kuin minä.

Poroporvarillinen aines elämässä ei ole taiteen ymmärtämisen puutetta. Viehättävät ihmiset, sellaiset kuin kalastajat, paimenet, kyntömiehet, talonpojat ja muut sen kaltaiset, eivät tiedä mitään taiteesta, ja he ovat sittenkin maan suola. Se on poroporvari, joka ylläpitää ja auttaa raskaita, taipumattomia, sokeita, koneellisia yhteiskunnan voimia, ja joka ei tunne liikevoimaa, kun hän kohtaa sen ihmisessä tai liikkeessä.

Ihmiset arvelivat minun tehneen pahoin, kun istuin pöytään elämän huonojen aineiden kanssa ja kun minulla oli huvia heidän seurastaan. Mutta siltä kannalta kuin minä elämän taiturina katselin niitä, olivat ne erinomaisen vaikuttavia ja kiihoittavia. Vaara oli jo puoleksi jännitystä... Minun paikkani taiteilijana oli Arielin rinnalla. Minä aloin painiskella Calibanin kanssa...

Eräs hyvä ystäväni — kymmenvuotinen ystäväni — kävi minua tervehtimässä joku aika sitten ja sanoi, ettei hän uskonut sanaakaan siitä, mistä minua syytettiin, ja hän tahtoi sanoa minulle, että hän uskoi minun olevan aivan viattoman ja vain pahanilkisen salaliiton uhrin. Minä purskahdin itkuun, kun hän sen sanoi, ja vakuutin hänelle, että vaikka suoranaississa syytöksissä olikin paljon väärää ja sellaista, jota pahansuovat ihmiset olivat hartioilleni kasanneet, niin oli minun elämäni ollut täynnä luonnottomia nautintoja, ja jollei hän tunnustanut tätä tosiasiaa eikä sitä täysin ymmärtänyt, niin emme enää voisi olla ystäviä, emmekä seurustella yhdessä. Se oli hirveä isku hänelle, mutta me olemme ystäviä, enkä ole voittanut hänen ystävytyttänsä valheellisilla keinoilla. Totuuden sanominen on tuskallista, mutta vieläkin pahempi on valhetella.

Kun asiani viimeisen kerran oli oikeuden edessä esillä, niin minä istuin syytettyjen penkillä ja kuuntelin Lockwodin musertavaa syytöstä; se oli ikäänkuin palanen Tacitusta tai Dantea, aivankuin joku Savonarolan palopuheista Rooman paaveja vastaan. Minua inhotti se, mitä minun korvani kuuli. Silloin äkkiä välähti aivoissani: "Kuinka suurenmoista se olisi, jos itse sanoisit kaikkea tätä itsestäsi!" Samalla ajattelin: se mitä ihmisestä sanotaan, ei merkitse mitään, kaikki riippuu vain siitä, kuka sen sanoo. Ihmisen suurin hetki on se, jolloin hän polvistuu tomuun, lyö rintoihinsa ja tunnustaa kaikki elämänsä synnit...

Tunnevoimat ovat, niinkuin sanon jossakin kohtaa kirjassani *Intentions* (Aikomuksia) yhtä rajoitettuja alaltaan ja kestävyydeltään, kuin tyypillisen energian voimat. Pikariin ei mahdu enempää kuin juuri se määrä, jota varten se on tehty vaikka kaikki Bourgognen purppuranpunaiset viiniastiat täytettäisiin aivan reunojansa myöten viinillä, ja viininkorjaajat seisoisivat polviaan myöten rypäleitten keskellä Espanjan viinimäissä. Ei mikään erehdys ole tavallisempi kuin se luulo, että muka ne, jotka ovat syypäät suuriin murhenäytelmiin, myös itse tuntuivat sellaisia tunteita, jotka seuraavat traagillisen tunnelman mukana: ei mikään erehdys ole vaarallisempi, kuin tuollainen oletus. Marttyyri tuliverhossansa voi nähdä Jumalan kasvot, mutta sille, joka kerää risukimput ja kohentaa kekäleitä, ei koko näytös merkitse sen enempää kuin härän teurastaminen teurastajalle, tai puun kaataminen hiilienpolttajalle metsässä, tai kukan taittuminen niittäjälle. Suuret intohimot ovat suuria sieluja varten, ja suuria tapauksia voivat vain ne nähdä, jotka ovat samalla tasolla kuin nekin.

* * * * *

Taiteen näkökannalta katsoen en tiedä mitään koko draamallisessa kirjallisuudessa, joka todistaisi herkempää huomiokykyä kuin Shakespearen kuvaamat Rosencrantz ja Guildenstern. Ne ovat Hamletin yliopistotovereita. Ne ovat olleet hänen ystäviänsä. Ne muistuttavat hänelle yhteisiä iloisia päiviä. Sinä hetkenä, jolloin he näytelmässä kohtaavat hänet, hän hoippuu taakan alla, joka hänen luonteiselleen miehelle on sietämätön. Kuolleet ovat aseissa nousseet haudastansa pakoittaakseen hänelle tehtävän, joka samalla on hänelle sekä liian suuri että liian halpa. Hän on uneksija, ja nyt häntä käsketään ryhtymään toimintaan. Hänellä on runoilijan luonne, ja hänen on pakko taistella tuota yleistä syyn ja seurauksen toisistaan riippuvaisuutta vastaan, jokapäiväisen elämän todellista hahmoa vastaan, josta hän ei tiedä mitään, eikä sen ihanteellista olemusta vastaan, josta hän tietää niin paljon. Hänellä ei ole aavistustakaan siitä, mitä hänen tulee tehdä, ja hänen hulluutensa on siinä, että hän tekeytyy hulluksi. Brutus käytti hulluutta viittanaan peittäen sillä aikeensa miekan, tahtonsa tikarin, mutta Hamletin hulluus on vain naamio, jonka tulee salata heikkoutta. Panemalla toimeen ilveilyjä ja sanomalla sukkeluuksia hän toivoo saavansa aikaan viivytystä. Hän leikittelee teon kanssa niinkuin taiteilija leikittelee teorialla. Hän tekee itsensä omien tekojensa vakoojaksi ja kuunnelleessaan omia sanojaan hän tietää, että ne ovat vain sanoja, sanoja, sanoja. Sen sijaan, että hän koettaisi olla oman historiansa sankari, hän koettaa olla oman murhenäytelmänsä katselija. Hän epäilee kaikkea, myös itseänsä, eikä hänen epäilyksensä auta häntä sittenkään, sillä se ei johdu skeptisyydestä, vaan murtuneesta tahdosta.

Kaikesta tästä ei Guildenstern eikä Rosencrantz ymmärrä mitään. He kumartavat ja imartelevat ja

hymyilevät, ja mitä toinen sanoo, sen toinen kaikuna toistaa heikolla äänellä. Kun Hamlet vihdoin on näytelmässä esiintyvän näytelmän ja hyppivien nukkien kautta "kuninkaan omantunnon ansaan vienyt" ja karkoittanut onnettoman miehen kauhun vallassa valtaistuimeltaan, niin Guildenstern ja Rosencrantz eivät näe hänen käytöksessään muuta kuin kiusallista hovietiketin rikkomista. Niin syvällisesti he kykenevät "tarkastamaan elämän näytelmää oikeilla tunteilla". He ovat aivan lähellä hänen salaisuuttansa, eivätkä tiedä siitä mitään. Eikä siitä mitään hyötyä olisi vaikka sen heille sanoisikin. He ovat niitä pieniä pikareita, joihin mahtuu vain määrätty mittansa, eikä sen enempää. Lopussa viitataan siihen, että he joutuvat kiinni toiselle viritettyyn, sukkelaan ansaan, että heitä on kohdannut tai voi kohdata väkivaltainen ja äkillinen kuolema. Mutta sellainen traagillinen loppu, vaikkapa siihen Hamletin huumorin kautta on tullutkin hiukan komedian yllätystä ja oikeuden jakoa, ei ole tosiaankaan heidän kaltaisiaan varten. He eivät koskaan kuole. Horatio, jonka määränä on "kertoa maailmalle Hamletin teot oikein", hän, joka

"— heittää hetkeks taivaan autuudet, jää tähän kolkkoon, kurjaan mailmahan",

hän kuolee, mutta Guildenstern ja Rosencrantz ovat yhtä kuolemattomia kuin Angelo ja Tartuffe, ja ne olisivat asetettavat heidän rinnalleen. He edustavat sitä, mikä nykyajan elämässä vastaa antiikin ystävydenihannetta. Sen, joka kirjoittaa uuden *De Amicitia* (Ystävydestä) teoksen, tulee keksiä heille oma lukunsa ja ylistää heitä tusculumilaisella proosalla. He ovat tyyppisiä, jotka ikuisesti pitävät paikkansa. Jos heitä moittii, niin osoittaa se ymmärtämisen puutetta. He ovat vain ulkopuolella omaa ilmapiiriänsä: ei muuta. Sielun ylevyys ei ole tarttuvaa. Jalot ajatukset ja tunteet ovat eristetyt pelkän olemassaolonsa kautta.

Minä pääsen vapaaksi, jos kaikki käy hyvin, toukokuun lopussa, ja toivon heti voivani lähteä johonkin pieneen ulkomaalaiseen rannikkokylään Robbien ja More Adeyn kanssa.

Meri, niinkuin Euripides sanoo yhdessä Iphigenia näytelmistään, huuhtoo maailman tahrat ja haavat.

Toivon saavani olla ystäväni kanssa ainakin kuukauden päivät, jotta pääsisin taas rauhaan ja tasapainoon, ja jotta sydämeni levottomuus vähenisi ja mielentilani tyyntyisi. Minä kaipaen kiihkeästi kaikkea sitä, mikä on suurta, yksinkertaista ja alkuperäistä, niinkuin merta, joka minulle on yhtä paljon äiti kuin maakin. Minusta tuntuu, että me kaikki katselemme liiaksi luontoa, emmekä elä kyllin sen yhteydessä. Minun mielestäni kreikkalainen käsitys oli paljoka terveempi. He eivät koskaan puhuneet auringonlaskusta, eivätkä väitelleet siitä, olivatko varjot ruohistossa todellakin malvanvärisiä vai ei. Mutta he näkivät, että meri oli uimaria varten ja hiekka juoksijan jalkoja varten. He rakastivat puita sen siimeksen vuoksi, jonka ne loivat, ja metsää hiljaisuuden vuoksi sydänpäivällä. Viinitarhan työmies pani päähänsä murattiseppeleen varjoksi auringonsäteiltä, kun hän kumartui nuorten taimien yli, ja taiteilijalle ja atleetille, noille molemmille tyypeille, jotka Kreikka meille on antanut, sidottiin sepeleitä karvaan laakerin lehdistä ja villistä persiljasta, joista muuten ei ihmisellä olisi ollut mitään hyötyä.

Me kutsumme aikaamme käytännöllisen hyödyn aikakaudeksi, emmekä osaa sittenkään mitään käyttä. Me olemme unohtaneet, että vesi voi pestä puhtaaksi ja tuli puhdistaa, ja että maa on meidän kaikkien äiti. Seurauksena siitä on se, että meidän taiteemme on kuusta kotoisin ja että se leikkii varjoilla, jota vastoin kreikkalaisten taide on auringosta ja käsittelee välittömästi kaikkea. Minä olen varma siitä, että alkuvoimissa on puhdistava kyky, ja minä tahtoisin palata niihin ja elää niiden läheisyydessä.

Tietysti minulle, joka olen niin kokonaan nykyajan ihminen, "enfant de mon siècle", tulee aina olemaan suuri nautinto vain katsellakin maailmaa. Minä vapisen ilosta ajatellessani, että jo samana päivänä, jolloin pääsen pois vankilasta, sekä kultavihma että sireeni kukkivat puutarhoissa, ja että saan nähdä tuulen keinuttelevan edestakaisin noita kultaisia terttuja ja koskettelevan sireenin sulkain vaaleaa purppuraa, niin että ilma on tuleva minulle kuin Arabiaksi. Linné polvistui maahan ja itki ilosta, kun hän ensi kerran näki jossain Englannin ylängöillä laajan nummen, joka kimalteli keltaisena tavallisen piikkiherneen tuoksuvista kukista; ja minä tiedän, että minua, joka rakastan melkein intohimoisesti kukkia, odottavat kyöneleet jonkun ruusun terälehdissä. Minun laitani on ollut sellainen aina lapsuudesta saakka. Ei ole ainoatakaan väriä kätkeytyä kukan kupuun eikä simpukan kierteisiin, jolla ei olisi vastinetta minun luonteessani — sen vaikuttaa hieno sympatia esineiden sielun kanssa. Samoin kuin Gautier olen minäkin ollut yksi niistä, "pour qui le monde visible existe". [Joille näkyvä maailma on olemassa.]

Kuitenkin minä olen tietoinen nyt siitä, että kaikessa tässä kauneudessa, olipa se kuinka tyydyttävää hyvänsä, piilee sielu, jonka ilmaisumuotoja vain ovat maalatut hahmot ja muodot, ja tämän sielun kanssa minä tahdon olla sopusoinnussa. Olen väsynyt ihmisten ja esineitten havaittaviin ilmaisuihin. Salaperäisyyttä taiteessa, salaperäisyyttä elämässä, salaperäisyyttä luonnossa — kas siinä se, mitä minä etsin. On aivan välttämätöntä, että minä löydän sen jossain.

Kaikki oikeudelliset tutkinnot ovat tutkintoja ihmisen elämästä, samoin kuin kaikki tuomiot ovat

kuolemantuomioita; ja kolme kertaa minua on kuulusteltu. Ensi kerran minä läksin salista, jotta minut vangittaisiin, toisella kertaa minut saatettiin takaisin tutkintovankilaan, kolmannella kerralla minut vietiin vankilaan kahdeksi vuodeksi. Yhteiskunnalla, sellaiseksi kuin me sen olemme rakentaneet, ei ole mitään paikkaa minulle tarjottavana; mutta luonto, jonka virkistävät sateet käyvät tasan sekä vääriille että vanhurskaille, tarjoaa minulle kallioittensa koloja piilopaikoiksi ja yksinäisiä laaksoja, joiden hiljaisuudessa voin häiritsemättä itkeä. Hän valaisee yön tähdillä, jotta voin vaeltaa ulkona pimeässä kompastumatta ja antaa tuulen tasoittaa minun askelteneni jäljen, jotta ei kukaan voi minua ajaa takaa ja vahingoittaa: hän puhdistaa minut syvissä vesissä ja parantaa minut katkerilla yrteillä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DE PROFUNDIS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.